

TOOLISKOJA TEATAJA

TOOLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Detsember 1939

Nr. 12

3. AASTAKÄIK

SISU: 1) Tööliste isetegevuse päevatlüesandeid. 2) Uute normaalpõhikirjade rakendamisest — A. Offenbach
3) Tööõiguse areng ja rooma õigus (järg) — Ilmar Rebane. 4) Rasked ajad ja ühistegevus — H. Isküll.
5) Töölisvanem võib ütelda tööandjale kõvemaid sõnu. 6) Norra tööandjate ja kutseühingute vahekorrad — J. Mihkelson.
7) Tööõigusliikku kirjandust. 8) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 9) Käitiste elu. 10) Mitmesugust.

Raadioaparaatide suur valik

**SUPREMA
KÖRTING
SABA-RAADIO**

Inglise **K-B** raadio

Raadioaparaatide parandustalitus

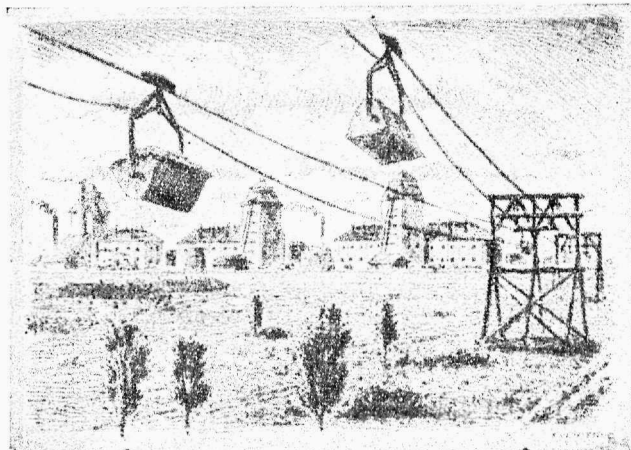
TALLINNA
RAADIO-LADU

Raekoja plats, Teenri tän. 1

Tel. 468-08

A-S. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

end. Riigi Põlevkivitööstus

JUHATUS JA MÜÜGIBÜROO

Tallinn, Valli 4—3

Telegr. aadr.:

Peapõlevkivi

Telef.: juhatus 450-62

üldine 450-85

arveosak. 474-76

**KAEVANDUSED, ÕLI- JA
BENSIINIVABRIKUD**

Kohtla-Järvel, Kukrusel

Telefon: Jõhvi 5

Õliladu Tall. Sadamas

Telefon: 309-07

Bensiinjaamad: Tallin-
nas ja Kohtla-Järvel

Keila villaketramis- ja kudumistööstus

Tallinn, Tööstuse 47. Telef. 461-01, 438-35

Valmistab kõrges headuses
meesterahva palitu- ja ülikonna-
riideid, naisterahva mantli- ja
kleidiriideid, vatti jne. jne.

Tööliskoja Teataja

DETSEMBER 1939

Nr. 12

III. aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

Töölise isetegevuse päevaülesandeid

Töövõimaluste vähenemine ja elatusmaksumuse tõus — need tööliste mured süvenevad iga päevaga. Peame küsima, kas oleme küllalt ette valmistatud, et neile muredele vastu astuda ja neid pehmedada. Et igasuguste murede vastu on ühiselt kergem võidelda, seda praegu keegi ei eita, ja nii saadakse üldiselt hästi aru ka tööliste organiseerimise vajadusest. Seega — mida raskem olukord, seda tähtsamad ja vastutuslikud on ka kutseühingute ülesanded.

Paraku tegelevad praegu kutseühingud peamiselt oma seesmise ümberkorraldusega, põhikirjade ümberregistreerimisega ja juhatuste valimisega. See on paratamatu, kuna selleks sunnib uus kutseühingute seadus ja selle alusel antud määrused. Kahjuks ei täitunud kutseühingute soov, et ümberkorraldus toimuks võimalikult valutumalt; nii mõneski tööstusharus sündisid suured murrangud, muutus juhtkond ja läks tagasi liikmeskonna arv. Samuti pole veel näha nende ümberkorralduste lõppu ja ammulumatuid olukorra normaliseerimist.

Kuid majanduslikud mured ei oota, kuni kutseühingutel on aega nendega tegelda. Majanduslikult raske aeg on alati suureks katsumisajaks ka kutseühingutele, — seepärast kutseühingulased peavad tõsiselt mõtlema sellele, et tööliskond kutseühinguis ei pettuks. Jutud tööliste ühisest jõust, ühisest võitlusest ja omaabist ei tohi jääda vaid juttudeks.

Tööd on siin väga palju. Tuleb kaitsta tööliste huve töömahu vähenemisel; tuleb valvata, et vallandamiste puhul jääksid tööle need, kellel uue töö otsimine on raskem; tuleb nõuda, et vallandamiste asemel vähendataks töönädalat. Nende ülesannetega tegelevad praegu töölisvanemad ja töölisnõukogud, tihti ilma et kutseühing oleks neile sel puhul abiks ja toeks. Kuid kutseühingu tugi ja nõu oleks neile väga vajalik, eriti edaspidi, kui olukord raskemaks muutub. Ja siin on veel üks ülesanne, kus kutseühingu abi on eriti tähtis ja koguni asendamatu: see on palgalolude korraldamine töönädala lühenemise puhul. Kus on teada, et tööandjal on selleks võimalused — ja väga paljudel tööhäru del pidid ju kogunema suured reservid majandusliku tõusu ajal — seal on täiesti loomulik tööliste nõudmine, et nende nädalateenistus ei väheneks tööaja lühenemisel. Seda nõudmist võib püstitada ka hariliku töötüli korras, kuid et nõudmisel oleks edu ning et töötülide lahendamise komisjon sellega tõsiselt arvestaks, selleks on tööliste vaba kutseühingulist jõudu, on vaja seljatagust üle tööhäru organiseeritud töölis-konna näol.

Elukalliduse tõus nõuab erilist aktiivsust tööliste palgavõitluse ergutamisel ja abistamisel. Eriti tuleb kutseühingul sel puhul abistada neid töölisi, kes ei saa oma olukorda parandada hariliku töötüli korras, kas töö-

lisvanemate puudumise või muu põhjuse tõttu. Nende tööliste palgad on tavaliselt kõige madalamad ja elukalliduse tõus eriti valus. Siin on vaja aktsiooni palkade ühtlustamiseks üle tööharu, ületöötuselise minimaaltariifi läbiviimist, ja selle aktsiooniga suudab toime tulla ainult kutseühing.

Kuid kutseühingul on raskel ajal suured ülesanded ka liikmete omaabi korraldamisel, liikmete abistamisel tööpuuduse j. m. juhtudel. Ühe sõnaga siin on tööd igal alal väga palju ja see töö ootab tegijaid.

Raskel ajal peab olema eriti selge, et märgukirjade esitamine riigivõimule üksi tööliste muresid kunagi ei lahenda. Mitte sellepärast, et riigivõim ei tule neile nõudmistele vastu: ka sel juhul, kui riigivõim on vastutulelikum, on selle vastutuleku mõju alati piiratud. Seda näeme iga töökaitse seaduse puhul — ikka tuleb töölistel pingutada oma jõudu ja tähelepanu, et seadustest oleks ka tegelikku kasu. Nii ka igasuguste riiklike komisjonide puhul, mis on moodustatud tööliste olukorra korraldamiseks.

Kujukaks näiteks selle kohta, kui tähtis on töölistekonna organiseeritud isetegevus, on korteriküsimus. Kui riik ka paneks rahad liikuma korterite ehitamiseks, — selleks, et nende rahadega ehitatavad korte-

rid kõige soodsamalt satuksid tööliste eneste kätte, on vaja korteriühinguid — on vaja organiseerimist, sest üksik tööline vajalikku soodsat laenu ei saa ja kui ta saabki, siis ehitades omaette jääb ta selle laenuga siiski hädasse. Ka siin on lai ala organiseerimiseks, ka siin töö ootab tegijaid.

Et suureneva elukalliduse ajal on ühistegeline omaabi töölistele eriti tähtis, see peab olema samuti ilma pikematagi selge. Kuid selgi alal, nagu kutseühingute ja korteriteühingute alal, ei ole küsimus ainult selles, et organisatsiooni liikmeks astuda, vaid ka selles, et organisatsioonis aktiivselt tegutseda, et anda organisatsioonile oma hingejõudu ja kõiki oma võimeid.

Töölistekond vajab organisatsioonide tegelasi, vajab oma juhtkonda, — kuid see juhtkond peab tulema kõigepealt töölistekonna enese hulgast. Mida rohkem neid inimesi on, seda kindlamal alusel on töölisteliikumine.

Ei maksa mõelda, et praegused suursündmused teevad nagu tarbetuks tööliste organiseerimise ning et tuleb käed süles oodata olukordade kujunemist. Igasugustes olukordades võib töölistekond loota ainult endale, ainult oma teadlikkusele ja jõule. Kõiksugu sündmused arenevad tema nahal ja tema arvel, kui ta ise oma asjast eest väljas ei ole.

Uute normaalpõhikirjade rakendamisest

A. Offenbach

Uued normaalpõhikirjad, mis pandi kehtima sotsiaalministri määrusega, on juba rakendatud terves reas kutseühinguis. Ainult veel mõningad kutseühingud on teadmata põhjusel Siseministeeriumi poolt registreerimata, kuid antakse lootust ka nende peatsele registreerimisele. Seega oleks siis kogu meie Eesti kutseühingute võrk viidud üle uutele põhikirjadele, ja tulevik näitab, kui võrd õigustas end sellane kutseühingute ümberorganiseerimine n.-ü. paberlikus korras paragrahvide kaudu. Allpool tahaksime vaid veidi peatuda juba normaalpõhikirjade alusele üleläänud ühingute tegevusel ja vaadelda sellega seoses olevaid menetlusi ning elluviimise mooduseid.

I.

Kusagil töölistekoosolekul oli nende riidade kirjutajal võimalus kuulata selgetusi ja põhjendusi uute normaalpõhikirjade tarvidusest. Kõneleja väitis, et normaalpõhikirjadega kõrvaldatakse nüüdsest peale poliitikatagemine kutseühinguis, kuna varemadel aegadel on sellega palju patustatud. Kui vaadelda praegusi kutseühingute koosolekuid, siis ei saa kuidagi vahet teha endiste ja nüüdsete kutseühingute koosolekute meeleoludes — nii varem kui ka praegu on liikmeskond avaldanud end ühtlaselt kutseühingu huvide eest võitlemisel. Arusaadav, et seejuures tekib ka võitlus teisitõtlejate vahel, ilma et see kuidagi saaks kujuneda

poliitiliseks võitluseks. Ja kui ehk on märgata tagasihoidlikkust isiklike poliitiliste seisukohtade välienduses, siis tingib seda erakordne aeg poliitilise tegutsemise üldises keel-mises, mitte aga kuidagi ühingute põhikirja-
jade kaudu.

Sama tagasihoidlikkus oli ka 1934.—1939. aastani, kus poliitiline tegutsemine oli üldse keelu all. Järelikult ei saa kuidagi siduda uusi normaalpõhikirju vajadusega keelda poliitiline tegevus. See on leib teistest faktoritest.

2.

— Mitte ei saa aru, mis nüüd sünnib kutseühingu koosolekul, — kurtis üks koosolekust osavõtja. — Nõutakse mingisugust staaži, et üldse koosolekul hääletada. Kui ma tahan kandideerida juhatusse või mõnesse muusse juhtivasse organisse, siis on veel suurel lisanõudmised. Imelik on olla, kui su kõrval naaber — töökaaslane vabrikust — ei saa hääleõigust sellepärast, et ta on olnud vaid 11 kuud kutseühingu liige!

Osa ühingu liidrid lahendab selle staaži küsimused igal üks erisuguses korras. On selleaegselt liberaalseid kutseühingute juhatusi, kes võtavad staaži aluseks aja, mil inimene üldse oli organiseeritud — kas praeguse ala või endise ala kutseühingus. Nii näiteks on sellaseid liikmeid, kes on olnud teatava kuu kutseühingus, siis välja langenud, kuid hiljem uuesti sisse astunud. Kuigi nende viimasest sisseastumise momendist pole möödunud veel aastat, võtab juhatus arvesse endise organiseeritud oleku aja ja nii võimaldab liikmele kätte saada staaži. Osa ühingu liidrid praktiseerib sellast moodust, et võimaldatakse liikmel maksa kinni vahepeala ajast, mil liige oli ühingust eemal, ja seega saavutada staaži. On aga ka juhatusi, kes talitavad põhikirja sõnatähelehelise korra järgi ega luba mitte arvestada endist aega. Nii ongi sellaseid kutseühinguis tulnud esile väärnäh-tusi, et inimene on olnud kümme aastat liige, siis paar aastat ühingust eemal olnud, ja kui ta nüüd uuesti liikmeks astus ja mõned kuud liikmemaksu maksis, siis loetakse ta staažita liikmeks. Arusaadav, et sellane mitmeti toimimine loob liikmeskonna hulgas õigustatud pahameelt ja et süüdistatakse kõiges uusi normaalpõhikirju.

Tuleks aga asuda seisukohale, et igale liikmele loetakse staažiks ka endine organiseeritud oleku aeg.

3.

Olen näinud mitmes kutseühingus esimehe valimise toimingut ja pean imestama leidlikkust selle küsimuse lahendamisel. Sel alal on palju eri menetlusi. Need menetlused oleksid väärt siinkohal valgustada, et saada pilti üldse kutseühingu esimehe sünnist. Põhikiri lausub lihtsalt: „Esimehe kandidaadiks võib olla ühingu liige, kes vähimalt kaks aastat on olnud kutseühingu liige, on töötanud oma tööalal kolm aastat, valitakse riigikeelt, on 24 aastat vana ja pole poliitiliselt karistatud... Esimehe esitab kirjalikult ¼ peakoosolekust osavõtjaid, kes on vähimalt

18 aastat vanad, on töötanud oma tööalal vähimalt 2 aastat ja on olnud kutseühingus vähimalt 1 aasta liikmed.“

Niisiis kaunis keeruline pilt nii mõnelegi lihtsameelsele töölisele, kes kuidagi ei suuda aru saada, miks see esimehe amet tehakse nii keeruliseks ja ta pühitsetakse ametisse kui mõni paavst.

Olgu siin toodud näide ühest peakoosolekust (ametiühingu nime jätan targu ütlemata):

Seatakse üles kaks kandidaati. Ülesseadmine sünnib selle kaudu, et kaks tuntud meest rakendavad oma poolehoidjad töösse allkirjade kogumiseks koosolekuruumis. Samal ajal valvatakse, et allkirjade andjad oleksid õigustatud liikmed, mis nõuab omakorda jällegi edasi-tagasi looksmist ja selgitamist juhatuselt. Kogu peakoosolek kujuneb sel ajal rahvaste rändamiseks kitsas ruumis pinkide ja toolide vahel, kuni siis saadakse vajaline allkirjade arv kokku ja asutakse esimehe valimisele. Koosoleku juhataja teatab, et talle on antud kaks allkirjutatud lehte. (Pole kolme veel näinud, kuigi teoreetiliselt see oleks võimalik. — A. O.) ja et ta asub hääletamisele. Üks kandidaat sai aga rohkem allkirju ja juba see mõjutab vastaskandidaati maha võtma oma kandidatuuri (kes tahab end läbi kukutada lasta!). Siis kaubeldakse, et seda ei saa teha hääletamise ajal, jne., kuni langeb liisk.

Veel teine peakoosolek:

Juba paar päeva varem liigub töökohtades allkirjade leht, milles soovitatakse teatavat kandidaati. See on nii-ütelda koosoleku tahte tegemine väljaspool ühingu. Kasutamisele võetakse kõiksugu surveabinõud töökohtas ja nii saabubki koosolekule juba allkirjutatud leht hulga allkirjadega. Samal ajal valvatakse hoolega, et kõik allkirjutatud oleksid ilmunud koosolekule, ja nii sünnibki. Allkirjutajaid ei saa kõrvalle põigelda — ta peab koosolekule tulema töökohtuse ähvardusel. Vastaspool mängib välja trumbi ja nõuab kinnist hääletamist. Aga kui palju seegi aitab? Kahtlastele hääletajatele kirjutavad vastavad kontrollid valimissedelele vajalike nime. Kõiki ometi ei jõuta kontrollida ja seepärast häält saadakse vähem kui oli allkirju. Aga esimees valiti siiski selle kombinatsiooniga ametisse.

Ilus näide kutseühingu suurest autoriteedist ja õigusest!

On olnud kutseühingute koosolekuid, kus esimeheks valitakse tõega korralik ja tubli liige, kellele kõik koosliijad aplodeerivad poolehoiu märgiks. Samuti on olnud koosolekuid, kus esimehe valimine sünnib puht võistluse alusel tubliduse ja populaarsuse suhtes, aga sellased valimised sünnisid ka varemadel aegadel igasugusest põhikirja vormist hoolimata.

4.

Juhatusel liikmete valimine on juba omaette kunsttükk, kus on võimaldatud vaba fantaasia aja kokkuhoidmises. Katsun jällegi tuua näiteid mitmesugustel koosolekutel tarvitatud mooduste üle.

Esitaks juhatusel liikmete kandidaatide as-

jas. On olnud sääraseid koosolekuid, kus juhatuse liikmed valiti sõnasõnalt põhikirja nõuete kohaselt — üks või paar kandidaati korjasid endale vajalise 25% koosolijate allkirju. Vahest ka terve juhatuse „kabinett“. Teistel koosolekutel andis esimees oma allkirja sellekohasele „kabinetile“ ja siis otsustati kas ühe nimekirja või hulga nimekirjadega juhatuse koosseis. Oli ka koosolekuid, kus figureeris vaid esimehe poolt esitatud kabinetinimekiri ja vastaspoole nimekirja puudumisel hääletati see lahtiselt ametisse. Nii toimiti ka juhatuse liikmete kandidaatide valimisega, tehes seda eraldi.

Mõned kutseühingud kasutasid siin omaette moodust. Koosolekul hüüti välja terve rida nimesid, kes võiksid juhatusse kandideerida. Neid oli loomulikult rohkem kui juhatuses olevate isikute arv. Koosoleku juhataja märkis üles kõik nimed ja kui keegi ei keeldunud kandideerimast, kirjutas enne seda valitud esimees kogu nimestikule alla. Samal ajal koosolek otsustas seatud nimekirjast lugeda rohkem häält saanud juhatusse pääsnuks ja vähemusse jäänud kandidaatideks häälte saamise järjekorras. Nii tehti see toi-

ming samas vaimus kui vanadegi põhikirjade alusel, kusjuures see polnud kuidagi vastolus ka uute põhikirja nõuetega.

Loomulikult on see võimalik vaid siis, kui uus kutseühingu esimees ei hakka eraldama sikke lammastest, vaid laseb peakoosolekul selle asja otsustada.

5.

Nüüpalju siis uute põhikirjade rakendamisest kutseühinguis. Nagu näeme, paneb elu ise kehtima vajalise menetluse. Aga et see oleks kuidagi muutnud ühinguis valitsevat mentaliteeti või annud esimehele võimaluse saada autoriteetsemat otsust kui varem, on ekslik. Samuti lokkab korruptsioon ja vägi-kaika vedamine kutseühinguis, nagu see oli mõnes ühingu vanasti. Veel enam — teatavad moodused aitavad koguni kindlustada sellastele menetlustele edu, mida varem saadi kergesti murda liberaalsete põhikirjade kaudu. Täheleb, et kogu kutseühingulise elu edaspidine tegevus oleneb vaid kutseühingute liikmetest endist ja nende solidsusest. Ükski põhikiri sel alal ei sünnita uut inimest — ta jääb oma vooruste ja pahede isandaks.

Tööõiguse areng ja rooma õigus

Ilmar Rebane

(Järg)

Inimeste käitumise ühtlane korraldus töö suhtes toimub käitises kui õiguslikus tööorganisatsioonis õiguslike normide alusel või nende volitusel.

Õiguslikud normid esinevad 1) riikliku ja 2) n.-n. autonoomse õigusena. Riikliku õiguse loomine toimub n.-n. riigiorganite poolt (põhiseadus, seadused, määrused jne.), kuna autonoomse õiguse loomine toimub riikliku õiguse volitusel, kuid mitte riigiorganite poolt (nt. kollektiivlepingud).

Nagu õiguslikud normid üldse, nii võivad ka käitist korraldavad õiguslikud normid esineda riikliku ja autonoomse õigusena. Riiklik õigus käitise organisatsioonis evib tingimatut prioriteeti. Ta korraldab käitist hoolimata käitise elementide tahtest ka siis, kui näiteks töövõtjate lülitumine käitise organisatsiooni on toimunud isegi kehtetu töölepingu alusel. Võib tõsitada, et riikliku õiguse normistik käitise organisatsioonis kasvab pidevalt, kuid vaevalt lülitab kunagi täielikult välja autonoomse õiguse.

Autonoomne õigus käitise organisatsioonis esineb niivõrd, kui võrd riiklik õigust seda võimaldab. Olenevalt

autonoomse õiguse laadist võib eraldada 1) absolutistlikke käitisi ja 2) konstitutsioonilisi käitisi.

Abso-lu-tis-tli-ku kä-i-ti-se-g-a on tegemist siis, kui käitise korraldus toimub tööandja meelevaldse diktaadi alusel, arvestades üksnes riikliku õiguse sätteid. Konstitutsioonilise käitise-g-a on tegemist siis, kui riikliku õiguse alusel käitise korraldus sätitakse demokraatlikul teel. Demokraatlikule normiloomingule on iseloomustav, et normid luuakse normile allujate või nende poolt moodustatud organite poolt või kaastoimel. Konstitutsioonilise käitise korralduses evivad tähtsust ühislepingud (tariif- ja käitislepingud).

Käitise mõiste iseseisvumisega omandab tähenduse käitise konstitutsiooniline korraldus, käitise organisatsiooni sättimine demokraatliku normiloomingu korras. Käitise mõiste lahutamine selle elementidest annab viimastele juriidilise tähenduse. See võib seisneda üksnes osavõtus käitise organisatsiooni sättimisest. Just sel otstarbel ongi toimunud käitise mõiste iseseisvumine.

Käitise korraldus demokraatliku normiloomingu alusel ja, nagu tähendatud, see mõte peitub juba käitise mõistes, laseb näha hoopis teises valguses käitise organisatsiooni kuulujate seotise ja vabaduse küsimust. Absoluutset vabadust kui seotise puudumist normidest ei ole üldse olemas. Järelikult vabaduse küsimus seisneb nimelt õigusliku seotise ulatuses ja vormis. Õiguslik seotis aga ei tundu sel määral seotisena, kui selle seotise määramisest on seotavad ise osa võtnud. Järelikult võib öelda, et demokraatia tähendab suhtelist vabadust, ta ei tundu sundusena.

Näib, nagu ka individuaalsete lepingute sõlmimine toimuks demokraatliku normiloomingu korras. Ka individuaalne leping on norm, mis seob pooli nende enda tahtel. Kuigi see võib üldiselt nõnda näida, pole see seisukoht siiski õige individuaalsete töölepingute suhtes. Individuaalsel töölepingul pole midagi tegemist demokraatliku normiloominguga. Selle põhjused on järgmised.

Poliitiliselt on tähele pandav areng seotiselt vabadusele, s. t. demokraatliku normiloomingu suunas. Pärisorjast ja teorjast saab riigialam ja riigikodanik. Inimene ei ole ammu enam kellegi eraomandus. Majanduslikult on tähele pandav vastupidine areng. Pere-kond iseseisva majandusliku üksusena kaotab oma tähenduse. Majanduslikult sõltumatud väikeettevõtjad koonduvad arvukaiks töölmassideks suurkäitised. Käitised liituvad kontsernideks, kapitalid kuhjuvad. Hoolimata poliitilisest vabadusest ollakse majanduslikult sõltuvad. Omandiõigus esemete, eriti tootmisvahendite, suhtes annab õiguse käskeldada mitte ainult neid, vaid ka inimesi. Kaasaeg on vabastanud inimesed kahes mõttes. Inimene on vabanenud teise inimese õiguslikust seotisest, kuid ta on vabanenud ka vastutusest teise inimese eest. Kõik asiväärtused aga, esemed, on jäänud eraomandi seotisse. Sellises õiguslikus seotises juurdub paratamatult tootmisvahendeid mitteevijate palgatöö sundus. Tootmisvahendeid evijate ülivõim osutub aga majanduslikult selliseks, et tema ühekülgsest ja meelevaldselt mää-

rab töölepingu. Majanduslik sõltuvus osutus mõneski suhtes tugevamaks ja raskemaks kui endine õiguslik sõltuvus. Tööandjal ei olnud mingit vastutust või eramajanduslikku huvi töövõtja suhtes, nagu see varem esines orjade suhtes. Feodaalisanduse, mis ei sobinud tööstusele, asendas lepingu-isandus.

Seesuguses olustikus ja arvesse võttes käitise tehnilist seotist ei saa üldse juttu olla individuaalsest töölepingust kui demokraatlikust normiloomingust. Individuaalne tööleping on tavaliselt absolutistlik tööandja diktaat.

Demokraatliku normiloomingu juures on tarvilik normiloojate tegelik võrdsus. Üksiku töövõtja asemele töövõtjate kollektiivide astumine kutsekollektiivide (kutseühing tariifilepingu sõlmijana) või käitiskollektiivide (käitislepingu sõlmijana) näol võimaldab arvuga ja majandusliku tugevusega töövõtjate kollektiividel esineda tööandjaga samal positsioonil. Alles siin saab võimalikuks tõelikult demokraatlik normilooming.

Ka individuaalse töölepingu konstruktsioonist väljudes käitis jääb õiguslikuks tööorganisatsiooniks, sest käitis ei ole teises tähenduses üldse mõeldav, samuti kui pole võimalik käitise mõiste väljalülitamine. Seesugune käitise organisatsioon on aga absolutistlik ja mitte konstitutsiooniline. Käitise mõiste väljalülitamine ja lähtumine töösuhtest kui isiklikust kohustusõiguslikust lepingust oleks mõeldav seal, kus on ainult üks töösuhe, üks töövõtja. Ka seesugune töösuhe on tööorganisatsioon, kuid käitise mõiste kui selle organisatsiooni peronifikatsioon ei ole mõõdapääsmatu. Küll aga võib öelda, et käitise mõiste on rakendatav kõigi töösuhte ilmetamiseks. Individuaalseist töölepingust seda ei saa väita.

Järelikult võib kindlasti väita, et käitis kui õiguslik tööorganisatsioon on inimeste käitumise ühtlane korraldus igas töösuhtes õiguslike normide alusel ja nende volitusel. Nende normide loomine areneb demokraatlikuks.

Tööõiguse kesksete mõistete õige tun-

netamine on suuresti raskendatud veel ikka kummitavaist rooma õiguse põhimõtteist.

Vanaaja õigus üldse ja ka rooma õigus kujunes suletud kodumajanduse pinnal. Suletud kodumajandusele on iseloomustav töötamine oma tarviduseks ja nimelt orjade tööjõuga täiendatud perekonna poolt. Perekond oli tootmise ja tarbimise üksus, kuna võõras tööjõud, enamasti orjad, ei kuulunud täisõiguslike perekonnaliikmete hulka. Orjad olid asjade, esemete, tasemel ja kuulusid perekonnapea omandisse. Perekonnapea pidas silmas oma kodakondsete hüvangut ja hoolitses oma asjade eest. Kodanlikus elus aga esinesid iseseisvad pooled, esijoones perekonnapead, kes sõltumatult üksteise kõrval olevad, vastastikku kohustuvad ja õigusi omandavad. Tegelikult oli antud ka majanduslik sõltumatus, ka perekonnaliikmete majanduslik sõltumatus väljaspool perekonda, sest perekonnapea kattis need oma majandusliku sõltumatusega. Kaasaegne tööstus on viimasaegne nähtus. Ei tuntud sellist tootmisvahendite üksikute eraomandisse kujunemist nagu tänapäeval.

Vastavalt sellele ühiskondlikule ja majanduslikule alusele eriti rooma õigus oli individualistlik ja liberalistlik, käsitledes omaette iga tsiviilõigusliku lepingut, mille sisus pooled oluliselt võisid ja olid suutelised kokku leppima. On õige, et tolleaegses eraõiguses väljendub demokraatlik normilooming.

Tolleaegse perekondliku seose purunemine ja moodsa kapitalismi tekkimine tootmisvahendite kuhjumisega eraomandisse peab rooma õiguse töö-

suhteist tagasi tõrjuma. Võrdsetele pooltele rajatud individuaalne lepinguõigus oli demokraatlik normilooming. Selle võrdsuse kadumisega astus demokraatliku normiloomingu asemele ühe poole meelevaldne diktaat — absolutism. Kui tahetakse säilitada tööõigust kui individuaalset lepinguõigust, siis toimub see poliitilisel otstarbel, kus püütakse absolutismi varjata demokraatliku maskiga, suhtelist vabadust ühekülgse seotisega. Teiselt poolt suurkäitiste tekkimine näitab ilmekalt, et ei saa enam juttu olla individuaalsest töölepinguist, vaid tööorganisatsioonidest. Niipea, kui tööandja kõrvale tekib rida töövõtjaid, kes töötavad tehnilises ja organisatsioonilises, järelikult on õiguslikus, seotises, ilmneb, et on tegemist õigusliku tööorganisatsiooniga. Selle organisatsiooni juriidilist loomust ei suuda individuaalne tööleping iseloomustada. Ta on ainult juriidiline konstruktsiooni individuaalse suhte kohta, mitteküündiv paljudest elementidest, hulga inimeste käitumisest, looma ühtlust. Selleks on vaja organisatsiooni käitise mõistet. Käitise mõiste oli individualistlikule rooma õigusele võõras. Kuid ta vastab enam rooma õiguse demokraatliku normiloomingu vaimule kui individualistliku töölepingu mõistega käitisesse rakendatav tööandja absolutism. Käitise mõiste paratamatus eeltähendatud mõttes selgub, kui juriidilisest arutlusest lülitatakse välja poliitilised elemendid, mida tavatsetakse peita rooma õiguse katesse.

(Kirjandust: vt. eriti Heinz Potthoff: Arbeitsrecht; Das Ringen um werdendes Recht, Berlin, 1928).

Rasked ajad ja ühistegevus

H. Isküll.

Praegune aeg on erakordselt sündmusterikas, kusjuures sündmused arenevad väga kiiresti. Raske on ette aimata, mida toob kaasa järgmine päev. Seega aeg kohustab rohkem kui kunagi enne pööрма tõsist tähelepanu endakaitse abinõudele. Tuleb mõelda ka ühistegevusele, mis on pakkunud tõhusat abi rasketel aegadel enne ja pakub seda kindlasti ka nüüd ja edaspidi. Selleks pole vaja tuua

näiteid teistelt maadelt, sest neid on küllalt meil endilgi.

Tuletame meele, et minevikus oli kogu eesti rahvas orjapõlves ja ägas mõisnike ning Vene isevalitsuse bürokraatia ülekohtu all. Sellest vabanemisele aitas mõjuvalt kaasa just visa ja pingutav rahva ühistegevus.

Selle kohta kirjutab L. T a l v e t oma auhinnatud raamatus „Eesti ühistegevus ja rah-

vuskultuur“ (lk. 14): „Noor ühistegevus kannatas lämmatamapanevat õhupuudust, teda lasti vägagi jaopärast hingata. Ka pind, millesse ta istutati, oli ette valmistamata. Tänu aga oma sisemisele elujõule ajas taim peagi võsused, toetas oma juured kindlalt pinnasse ja hakkas kandma toitvat vilja, vilja, mis aitas jalule eestlaste oma majanduse ja kosutas selle aegmööda tugevaks vastaseks võõrastele majanduslikele röövpüüetele.“

Need sõnad on küllalt suureks tunnustuseks ühistegevusele.

Umbes poole sajandi kestes on ühistegevus säästnud Eesti maale ja rahvale määratu suuri väärtusi. Hindamatud on need varad, mis ühistegevuse rakendamisel, eriti ühistegeliste krediidiasutuste kaasabil, maal talundite ja linnades kinnisvarade ning äriliste ettevõtete näol on läinud eesti rahvusest isikute valdusse, s. o. nende eraomandiks. Seda osa aga, mis on jäänud tõeliseks rahvavaraks, hinnatakse ühingute omakapitalide ja reservide näol 30 miljoni kroonini ja ühingute omandusse kuuluvaid kinnis- ja vallasvaru umbes 40 miljoni kroonini. Kokku on seega ühingutel varandusi 70 miljoni krooni ehk 7 miljardi senti väärtuses.

Nüüd, kus lahkuvad maa põlised valitsejad — sakslased —, kes ühtlasi viivad kaasa ka suuri varandusi, mida pole kerge kanda meie rahvamajandusel, on eriline põhjus hinnata ühistegevust. Võib kindlasti väita, et ühistegevuse puudumisel oleks sakslasil kindlasti olnud veelgi suuremaid varandusi kaasa viia kui nüüd.

Ühistegevuse kaudu maale ja rahvale säätetud ja kogutud varade kõrval tuleb kõrgelt hinnata ka neid toetussummasid, mis ühingute poolt aastate kestes on annetatud mitmesuguseiks kultuuriliseks ja sotsiaalseiks otstarbeiks. Nende summade kohta pole olemas täielist ülevaadet, kuid osaline ülevaade on 1903.—1918. aasta ajavahemikust. Sellest nähtub, et 44 mitmesugust ühingut on maksnud toetusi kogusummas üle 300.000 rubla. Võib juba arvata, kui suur abi võis olla neist

toetusist noorel omakultuuril ajal, kus ta võis areneda raske surve tõttu pooleldi põranda all.

Suured peavad olema ka need summad, mida on saanud ühingute liikmed dividendidena või osakasuna ja eriti ühiskaupluste kasutajad ostupreemiatena. Kaubanduslike ühingute 1938. a. aruandeist selgub, et aasta jooksul on saadud puhast ülejääki Kr. 529.128, mis jaotati järgmiselt: Kr. 228.513 tagavarakapitaliks, Kr. 72.642 osakasuks, Kr. 165.161 ostupreemiaiks, Kr. 17.774 annetuseks ja Kr. 45.038 muuks otstarbeks.

Nagu sellest nähtub, on ühingute otsene tagasimaks, kui selleks lugeda osakasu ja ostupreemiaid, liikmeile ja ostjaile ligemale 240 tuh. kr. ehk 24 miljonit senti. See on aukartust äratav summa ühe aasta kohta. Muidugi pole see summa olnud igal aastal ühesugune, vaid on aasta-aastalt kasvanud, mille tõttu ei saa selle järgi teha oletusi näiteks 35 aasta kestes tagasi saadud preemiate kohta. Võib aga arvata, et see teeb siiski välja hiiglasumma. Kaugelt suuremat kasu kui seda on osa- ja ostukasude tagasimaksimine pakuvad ühiskauplused spekulatsioonivastu võitlemisega, hindade mõjutamisega ja lõpuks ka väärtusliku kauba muretsemisega. Sellest saadud säästuid ja kasu on üldsusele kahtlemata suurima tähtsusega.

Nende ridadega on küllaltki tõendatud ühistegevuse üldkasulikkus kogu rahvale, kuid olgu rõhutatud veel, et ühistegevus teenib eriti neid, kes on osanikud, kes seda arendavad. Neile ta annab majandusliku võimu ja iseseisvuse.

Tööliste olukord on praegu raske. Isetegevus ja omaabi on nüüd vajalisemad kui kunagi varem. Oleme teadlikud ühistegevuse jõust. Kui ta on aidanud võita raskusi minevikus, siis aitab ta ka nüüd ja edaspidi. Praegu on ühistegevuse arendamiseks olukord palju soodsam kui see oli ühistegevuse algusaastail. Ei ole enam sellast lämmatavat õhupuudust ja ka pind peaks olema küllalt ette valmistatud. Pandagu aga käed kindlamini asjale külge! Iga töölistegelase kohus on seda õhutada oma töökaaslaste hulgas.

Töölisvanem võib ütelda tööandjale kõvemaid sõnu

(Riigikohtu administratiivosakond (t. 317 — I — 1939) seletab 5. okt. 1939. a.)

Trüki- ja köitekoja „Maret“ omanikud-valdajad Verner Kask ja Richard Puusepp vallandasid 6. aprillil 1939. a. käitisvanema A. Jakobsoni päevapealt tööliste töölepingu sead. § 18 p. I põhjal, sest et A. J. olevat käitise juhatase ja vastutava juhataja kohta tarvitanud mõnitavaid ja haavavaid ütlusi.

A. J. avalduse põhjal 5. skp. tööinspektor 20. apr. 1939. a. leidis, et vallandamine ei ole kooskõlas tööstuslike käitiste töölisnõu asutuse sead. § 39 p. 3 eeskirjaga, sest A. J. poolt pahandatud ja ärritatud meeleolus öeldud rahvalikku väljendust ei saa pidada sel-

laseks põhjuseks, mis võimaldab töölisvanemaga töölepingu murdmist, ning sama seaduse § 61 ja tööinspeksiooni seaduse alusel tööinspektor kirjutas ette käitise omanikele-valdajaile töölisvanema A. Jakobsoni vallandamine viivitamata, hiljemalt aga 22. septembriks 1939. a. kella 12, tühistada.

Trüki- ja köitekoja „Maret“ omanike-valdajate kaebusel 5. jsk. tööinspektori korralduse peale vanem tööinspektor 28. apr. 1939. aastal otsustas kaebuse käesolevas asjas rahuldada ja 5. jsk. tööinspektori korralduse 20. aprillist 1939. a. tühistada.

A. J. kaebusel töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori otsusega 22. maist 1939. a. vanema tööinspektori otsus 28. aprillist 1939. a. tühistati ja jäeti jõusse 5. jsk. tööinspektori ettekirjutus 20. aprillist 1939. a.

Selle viimase otsuse peale trüki- ja kõitekoja „Maret“ omanikud-valdajad andsid Riigikohtu administratiivosakonnale kaebuse, paludes tühistada töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori otsuse 22. maist 1939. a. ja jõusse jätta vanema tööinspektori otsuse 28. aprillist 1939. a.

Riigikohus, käesolevat asja arutades ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis, et kaebus ei väärj lugupidamist. Käitise „Maret“ valdajad-omanikud vallandasid käitisevanema A. J. tööliste töölepingu seaduse § 18 p. 1 põhjal, sest et ta olevat tarvitanud käitise juhatare ja vastutava juhataja kohta lubamatuid ja mõnitavaid ütlusi. Tööliste töölepingu seaduse § 18 p. 1 ütleb, et tööandja võib päevapealt lõpetada töölepingu töölisega töölise halva ülalpidamise puhul tööandja, tema leibkonna liikmete või tööandja poolt määratud tööjuhataja vastu. Kuid A. Jakobson ei olnud aga ainult käitise tööline, vaid ka käitisevanem, kelle peal tööstuslike käitiste töölis-konna asutuste seaduse (RT 1931, 61, 488 ja 1936, 22, 150) § 6 ja 7 põhjal lasub terve rida ülesandeid. Neid seaduses ettenähtud ülesandeid saab töölisvanem täita ainult siis, kui ta töötab käitises. Seadusega on töölisvanemal loodud eriline vahekord tööandjaga. Töölisvanemale ei saa tööandja enne volituste lõppemist (§ 39 p. p. 1—7) lepingut üles ütelda ega teda vallandada, nagu ta seda võib teha harilikku töölisega. Töölisvanemat võib vallandada tööstuslike käitiste töölis-konna asutuste seaduse § 39 p. p. 1—6 ettenähtud juhtudel. Muuseas sama sead. § 39 p. 3 ütleb, et töölisvanema volitused lõpevad, kui käitise valdaja murrab töölisvanema teenistuslepingu tööstusliku töö sead. (VSK XI k. 2 j. 1913. a. väljaanne) § 62 punktides 1 ja 3—6 ettenähtud põhjustel. Selle viimase seaduse § 62 p. 4 ütleb, et käitise juhatus võib murda teenistuslepingu töölise tooruse või halva

ülespidamise pärast, kui see osutub kahjulikuks käitise varanduslikele huvidele või kardetavaks käitise juhatusse kuuluvatele isikutele või töö ülevaatajale. End. Vene Sen. Ts. Dep. korduvate seletuste kohaselt (26/90, 86/08, 86/10, 106/07) kuuluvad tooruse ja halva ülespidamise mõiste alla ainult tööliste seesugused teod, millest võib tekkida kahju käitise huvidele, nagu vastuhakkamine juhatare korraldustele töö suhtes, varanduste rikumine jne. Mõista tööstusl. töö sead. § 62 p. 4 teisiti või laiemalt Riigikohus ei näe alust, silmas pidades seaduse teksti ja kogu selle seaduse mõtet ja eesmärki kui ka tööstuslike käitiste töölis-konna asutuste seaduse mõtet ja eesmärki, käitiste töölisvanemate tööliste huvide kaitsmisel ja mitte lubada tööandjale kergel käel vallandamise teel teha takistust töölisvanemale ta amtiülesannete täitmisel (§ 7—9, 55 ja 56). Juurdlusmaterjalist ja kogu aktis olevast materjalist ei nähtu, et töölisvanema A. J. ütlustes oleks midagi niisugust, mis võiks tekitada kahju käitise huvidele tööst. töö sead. § 62 p. 4 mõttes. Kaebaja väide, et tööstusl. töö seaduse § 62 käesoleval korral üldse ei saavat kõne alla tulla, sest et see on tööliste töölepingu seaduse § 51 põhjal oma kehtivuse kaotanud, ei pea paika. Tööliste töölepingu seaduse § 51 põhjal on tööst. töö sead. § 42—63, 87, 103, 113 ja 116 kehtivuse kaotanud tööliste suhtes, kuid seega ei ole veel tööst. töö sead. § 62 kaotanud kehtivust töölisvanemate suhtes. Tööliste töölepingu seadus on dekreediga maksma pandud 7. okt. 1936. a. (RT 1936, 86, 663), seega pärast tööstuslike käitiste töölis-konna asutuste seadust, mis ilmus RT 1931, 61, 488 ja 1936, 22, 150. Tööliste töölepingu seadus aga ei ütle sõnagi selle kohta, et enne seda kehtimapanud tööstuslike käitiste töölis-konna asutuste seadus mõneskj osas või mõni üksik paragraaf, ja criti § 39, oleks maksvuse kaotanud seal tehtud saatega tööstusliku töö sead. § 62-le ja et selle asemel tuleb käsitleda mõnd muud seadust või üksikuid norme tööliste töölepingu seadusest.

Norra tööandjate ja kutseühingute vahekorrad*)

J. Mihkelson

Kui uue ettevõtte liitumisel ilmneb, et kohaliku lepingu ülesütlemise tõttu revisjoni otstarbel pole käitises kokkulepet, võib teine organisatsioon nõuda, et vastava organisatsiooni ja Norra kutseühingute keskkliidu vaheline kollektiivleping oma normidega automaatselt loetakse kehtivaks.

Määrused praegu maksvate tariifide kohta, mis on tehtud riigi vahendusmehe poolt uue sisseastuva käitise kohta või juba varem sisseastunud ettevõtete kohta, kus palganormid pole kindlaks määratud, jäävad kehtima kuni nende tähtaeg lõpeb.

Kui sellises käitises organiseeritakse töö-

lisi, kus juba kollektiivleping on teiste tööliste kohta olemas ja kus selle ala tööliste kohta see seni puudus, kuid leping ei hõlmanud neid töölisi, siis võib vastav pool nõuda läbirääkimiste alustamist selliste uuesti organiseeritud tööliste kohta tavalise eeltöödud läbirääkimiste korra kohaselt.

Kui selle juures ei saavutata üksmeelt, otsustatakse küsimus organi poolt, mis koosneb ühest esindajast kummaltki poolt ja ühest erapooletust isikust, kes valitakse mõlema poole esindajate poolt ühiselt. Kui ka nemad ei saavuta kokkulepet, lahendatakse küsimus riikliku vahendusmehe poolt.

See organ peab küsimuse otsustamisel pidama silmas tariifilepingute poolt kindlaks

Algus „T. T.“ nr. 10.

määratud palku teiste töölise kohta samas ettevõttes ja samuti ka teistes sama koha või linna käitistes olevaid enne kindlaks määratud palku ja uute normide tõttu tekkivat olukorda võrdlema endisega. Kui sellised käitised on Norra tööandjate liidu liikmed, siis tuleb neil silmas pidada ka teiste liidu liikmete kohta käivaid sellekohaseid norme. Eeltoodud punktis ei loeta töölise hulka funktsionääre või eestöölisi halduslikus asendis.

Kui tööline lahkub käitises omal soovil või ülesütlemise tõttu, vaatamata sellele, millisel põhjusel, antakse talle tunnistus selle kohta, kui kaua ta on olnud käitise teenistuses. Selline tunnistus sisaldab järgmisi andmeid:

1. Nimi, sündimise aeg ja aasta.
2. Millal algas käitises tööd.
3. Millal töö lõpetas (ilma põhjust nimetamata).
4. Tööala.
5. Palga suurus, mis ta oma töö eest sai.
6. Teated viimase puhkuse aja kohta või selle eest vastava tasu saamise kohta.

Tööandjate keskliit ja kutseühingute keskliit kohustuvad tariifide revideerimisel või tööseisaku etteteatamisel (Norras tuleb streiki ette hoiatada, samuti lokauti) vastavalt töötülide lahendamise seadusele selles osas, mis puudutab töökohtades hoiatamise aega, vahetama mõlemate organisatsioonide vahel hoiatusi või jälle siis, kui vastavad ülemaalsed keskliitude alla kuuluvad liidud on saanud hoiatuse, kui sel puhul keskorganisatsioonid on saanud teate kollektiivlepingu ülesütlemise kohta.

Mõlemad pooled kohustuvad sellistel ülesütlemistel tarvitama 14-päevalist tähtaega.

H ä ä l e t a m i s r e e g l i d .

Kollektiivlepingu hääletamisel kutsutakse kõik hääleõiguslikud koosolekule, kus esitatakse kollektiivleping ja kus võetakse ette kirjalik ja salajane hääletus. Hääletusedelid kogutakse kokku ühingu juhatuse poolt või selleks eriti valitud komitee poolt. Hääletamiskoosoleku üle kirjutatakse protokoll, samuti protokollitakse poolt- ja vastu-häälte arv. Hääletusedelid pitseeritakse ja hoitakse alal seni, kuni saavutatakse ühine üldotsus tariiflepingu kohta. Hääletuse tulemus tehakse teatavaks vastavale liidu juhatusele ega avaldata seda mitte mingisugusel kujul enne, kui peorganisatsioon on selle kohta oma otsuse teinud. Hääletusedelid saadetakse vastava nõudmise järgi sellekohase liidu juhatusele.

Liidud saavad omakorda ühingutele või osakondadele ülevaate kogu hääletuse tulemuse ja osakondade poolt äraantud häälte kohta.

Õigus hääletamisest tariiflepingute kohta osa võtta on kõigil organiseeritud töölistel neis käitistes, mille kohta leping käib.

Neis kutseühingutes, kus töölised alati oma töökohta vahetavad, näiteks ehitustöölised, transporttöölised, metsa- ja maatöölised, hooajatöölised j. t., on kõikidel liikmetel hääleõigus kollektiivlepingute üle hääletamisel.

Kõik liikmed sellises kutseühingus, millele on esitatud otsustamiseks ja arutamiseks üldise ulatusega leping, mis tegelikult kehtib kõigi selle ala töölise palkade ja töötingimuste kohta, on õigustatud osa võtma hääletamisest.

Kõikidel hääleõiguslikkudel liikmetel on ka hääletamisest osavõtmise kohustus.

Kui osavõtt hääletamisest ei anna selget ülevaadet hääleõiguslike liikmete enamuse tahtest, võtab vastav liidu juhatuse ette uue hääletamise.

Uus hääletus haarab kõiki asjast huvitatud ühinguid ja hääleõiguslikke liikmeid.

Neis käitistes, kus töötatakse vahetustega ja kus pole avalikku töötüli, s. o. streiki, tuleb koosolek või koosolekud korraldada nii, et kõikidel liikmetel oleks võimalik hääletada.

Liikmed, kes ilma mõjuvate põhjusteta ei võta hääletamisest osa kollektiivlepingute üle otsustamisel ja kui nad saavad kutseühingute poolt toetusi, kaotavad õiguse edasiseks toetuse saamiseks. Täiiküsimused ühingu ja liikmete vahel ühenduses selle määrusega otsustatakse vastava liidu juhatuse poolt.

Eeltoodud hääletusreeglid kollektiivlepingute kohta tuleb täita kõikidel keskliiduga liitunud organisatsioonidel.

Kui töölisorganisatsioonide vahel tuleb täiiküsimusi hääletusreeglite kohaldamise ja täitmise üle, otsustatakse need keskliidu sekretariaadi poolt.

Need määrused ei muuda liitude ja sekretariaadi õigust juhtida ja otsustada töötülisid ja streike vastavalt keskliidu põhikirjale.

Välisõidus olevate meremeeste kohta ei kehti eeltoodud hääletusreeglid.

T ö ö a n d j a t e h ä ä l e t u s k o r r a l d u s e d .

Kui ettepanek kollektiivlepingu kohta saadetakse tööandjatele hääletamiseks, võtavad sellest osa need tööandjad tööandjate liidust, keda see leping haarab. Hääletamine peab sündima kirjalikult ja salaja. Et üldhääletusele saadetud ettepanek loetakse tagasilükatuks tööandjate poolt, peab ettepaneku tagasilükkamise poolt hääletama vähemalt pool hääleõiguslike tööandjate arvust.

Kui kollektiivleping, mis on määratud üksikliikmete jaoks tööandjate hulgast, sisaldab tingimusi, mis mõjutavad ka teisi lepingust otseselt mittepuudutatud tööandjate organisatsiooni liikmeid, siis on kõikidel liikmetel õigus hääletamisest osa võtta.

Eeltoodud reeglid ei muuda keskjuhatuse ja ülemaaliste tööandjate liitude õigust juhtida ja otsustada töötülisid kooskõlas vastavate organisatsioonide põhikirjadega ja kodulekordade määrustega.

S ü m p a a t i a - a k t s i o o n i d .

Kollektiivlepingute töörahu määrused ei piira ettevõtete või töölise õigust tööseisakust osavõtmiseks, mis on ette võetud mõne teise seadusliku töötüli toetamiseks, kui selleks nõusolek on antud tööandjate keskliidu või kutseühingute keskliidu poolt. Sellise nõusoleku kohta maksab nõue, et nende orga-

nisatsioonide vahel peetakse läbirääkimisi peakonfliktide laendamise kohta.

Läbirääkimiskoosolek peetakse 4 päeva jooksul vastava nõude esitamisest arvates.

Hoiatus tööseisakuks peab antama 14-päevase etteteatamisega.

Sümpaatiastreigi puhul Norra kutseühingute keskliitu kuuluvate tööliste poolt selliste käitiste tööliste toetamiseks, kes ei kuulu mingisse tööandjate liitu, on etteteatamise ajaks 3 nädalat.

Kui kutseühingute keskliidu poolt kuulutatakse sümpaatiastreik tööandjate keskliidu liikmete kohta, kus käitis on organiseerimata, peab kutseühingute keskliit kuulutama samal ajal sümpaatiastreigi ka teiste vastavate organiseerimatute käitiste kohta selles linnas või ringkonnas, kui neid leidub. Selle juures peab sümpaatiastreigist osa võtvate tööliste arv organiseerimata käitistes tingimata vastama tööliste arvule organiseeritud käitistes.

Keskorganisatsioonid võivad sellest määrusest erandeid teha vastaval omavahelisel kokkuleppel. Kutseühingute keskliit võib teha erandeid riigi, omavalitsuste, ühistegeliste ja töölisettevõtete kohta.

Tüüdid, mis tekivad sellest kokkuleppes, võib kumbki pool esitada töökohtule.

Tööõiguslikku kirjandust

Tartu ülikooli sotsiaalteaduste professoril õppeülesandeid täitva mag. P. Vihalemi loengud on autoriseeritud väljaandes K.-ü. „Sõpruse“ kirjastusel saanud käsitletavaks. Tööõiguse valdkonnast ilmub meil ainult üksikuid trükinguid ja kehtiva tööõiguse teaduslik käsitelu on alles algastmel. Sellepärast väärrib iga süstemaatiline käitelu teatavat tähelepanu.

Käesolevas väljaandes sisalduvad ülevaated esijoonest tööstusliku tööõiguse kohta koos tööõiguse üldnormistikega. Kahtlemata on huvitav tutvuda sotsiaalteaduste professori töötulemustega. Ei saagi nõuda, et noorel õppetoolil oleks juba praegu osutada üldiselt vaieldamatuid seisukohti, ja on loomulik, et nendeski seisukohtades suures ulatuses toetatakse kehtiva tööõiguse senisele praksisele ja teooriale. Sellepärast alamal tahame käsitleda esijoones seda, mida käesolev väljaanne osutab Eesti tööõigusele uut. Sellelt seisukohalt on ka antud hinnang sotsiaalteaduste õppetooli senistele töötulemustele.

Tööõiguse käsitelu P. Vihalem lähtub töösuhete-õigusest. Siin vajab lähemat äramäkimist tema seisukoht sisekorramääruste kohta. P. V. leiab, et sisekorramääruste juriidilist loomust tuleb otsida tööandjale kuuluvast käskeldamis- (direktsiooni-) võimust, mida tööandja teostab üldakti näol (lk. 20 j.). Vastavalt sellele sisekorramäärused on töölepingust nõrgemajõulised aktid (lk. 21), järelikult vastolu korral sisekorramääruste ja töölepingu vahel tuleb anda esõigus töölepingule. Meile näib, et see seisukoht ei ole põhjendatud. On vaieldamatu, et sisekorramäärus on üldakt. Samuti on vaieldamatu, et tööleping on üksik-

See üldkõkkulepe kehtib 31. detsembrini 1939. a. ja siis edasi kaks aastat, kui mitte kumbki pool seda kirjalikult üles ei ütle 6-kuise tähtajaga enne selle lõppu.

Kui pealepingu tingimusi usaldusmeeste valimise kohta ei saa kohaldada eeltoodud kujul ehitustööstuses, alustatakse kohe läbirääkimisi nende määruste kohaldamiseks vastavalt sellele kutsealale. Selle juures saavutatud kokkulepe võetakse vastavasse lepingusse sama kehtivusega kui pealepingi.

Piiritülid küsimused, mis tariiflepingute poolt määratakse, samuti kutseerinevused lahendatakse erilise komitee poolt, kus mõlemad keskorganisatsioonid on võrdselt esindatud.

Läbirääkimised peavad sel puhul enne aasta lõppu lõppema.

Sillatööliste kohta ei muudeta praegust praksist kutseühingute poolt palgatud ja valitud usaldusmeeste j. t. kohta.

Meremeeste juures tunnistatakse ühe laeva meeskond iseseisvaks tööliste grupiks usaldusmehe valimisel gruppide viisi valimise põhimõttel, vaatamata laeva meeskonna arvule. Meremeeste kohta maksavad 21 aasta nõude asemel sõnad „4-aastase sõidupraktikaga“. Edasi on mõned redaktsioonilised parandused vastavalt meremeeste eriolukorrale.

Üldakti on tugevam jõud kui üksikakti. Töölepingut tööandja konkretiseerib, sisustab temale kuuluva käskeldamisvõimuga. Asudes seisukohale, et sisekorramäärused on töölepingust nõrgemajõulised, tuleks asuda juriidiliselt võimatule seisukohale, et üksikakt konkretiseeritakse üldaktiga ja üldakt oleks allutatud üksikaktile. On õige, et sisekorramäärustes lahendamisele kuuluv aines kuulub algselt tööandja käskeldamisvõimu hulka. Käitise mõiste demokratiseerumiseks aga oluliselt kitseneb tööandja õigus üksikkäskudeks ja neid võib normaalselt anda ainult töö suhtes (vt. tööliste töölepingu sead. § 8). Üksikkäskude asemele astuvad üldaktid ja seovad niihästi töölist kui ka tööandjat, kuigi ta on ise akti autor. Sealjuures näitab areng, et ka üldaktide andmine ise kaldub ikka enam ja enam demokraatliku normiloomingu (poolte kollektiivse kokkuleppe) teele, kuigi meil tööliste kaasaráákimise õigus ei ole veel jõudnud kaasaotsustamise õiguseni (§ 42). Siiski võib tööline, põhjendades teatud eeldustel sisekorramääruste vastuvõtmatus, töölepingu lõpetada (§ 46). Üksikaktide asemele üldaktide astumise tähendus seisab selles, et isikute, kelle käitumist need aktid sätivad, õiguskaitse on suurem. Selles ju näiteks avaldub ka n.-n. õigusriigi õigustehniline areng võrreldes politseiõigiga (vrd. n.-n. égalité põhimõtet), et kõiki samas õiguslikus olustikus viibijaid tuleb kohelda ühtlaselt, üldnormi kohaselt. On need üldnormid sunduslikud, mitte dispositiivsed, siis ei saa neid ka üksikaktiga muuta ja kõrvaldada seda õiguste kompleksi, mida üldakt tagab. Sotsiaalpoliitiliselt tuleb tähendada, et kuigi üksik tööleping on juriid-

dilisel kokkuleppe produkt, on ta sisuliselt tavaliselt tööandja poolt meelevaldselt sätitud tingimuste vastuvõtt töölise poolt ja tööline õigus seisneb ainult teatavas võimaluses valida tööandjat. Et tööline õiguslik seisund oleks teataval määral tagatud tööandja poolt meelevaldselt lepingu tingimuste sättimise vastu, ongi ette nähtud sisekorramäärused egaleté põhimõtte kajastusena. Asudes vastupidisel seisukohal oleks tegu iganenud liberalistliku põhimõttega.

Huvitav on P. V. seisukoht tööstuslike käitiste tööliiskonna asutuste seaduse § 9 mõtte kohta. P. V. arvab, et kuigi puudub kriminaalsanktsioon tööandja suhtes tööliisnõukogu või tööliisvanema näpunäidete mittearvestamise kohta tööliste massilisel vallandamisel, võiksid vallandatavad nõuda tsiviilkohtus nende näpunäidete vastaselt teostatud vallandamiste lugemist õiguspäratuks ja töösuhet mitte katkenuks (lk. 32). Kohtupraktis aga selles küsimuses puudub.

P. V. arvamus, nagu langeks tööline, kes avaldab temale usaldatud tootmis- või ärisaladusi, karistuse alla KrS-u § 508 järgi (lk. 34), on ekslik, sest ainult seda tööstusettevõtte teenijat või töolist, kes on süüdlane selles, et ta avaldas neid eritöötamisviise, mida tarvitati või kavatseti võtta tarvitusele selles ettevõttes ja mis olid usaldatud saladusena süüdlasele, võidakse karistada, nimelt KrS-u § 510 põhjal ja § 512 põhjal kaubandusettevõttes teenistuses olevat isikut, kes on süüdlane selles, et ta avaldas selle ettevõtte ärisaladuse, sihiga teha kahju ettevõtte peremehe krediidile või saada enesele varanduslikku kasu. § 508 rakendamine võiks mõnel juhul põhjendatud olla tööliisvanemate või tööliisnõukogu liikmete suhtes.

Tööliisvanemate ja tööliisnõukogu liikmete volituste asjas P. V. esitab Eesti tööõiguses hoopis uue ja, meile näib, tööliisvanemate ja tööliisnõukogu liikmete õiguste seisundilt väga ohtliku ja vähe põhjendatud seisukoha. P. V. arvab, et tööliisvanemaks võib valida küll kindlaksmääratud töö täitmiseks või määratud ajaks sõlmitud töölepinguga töölise, kuigi vastav aeg peaks olema lühem volituste kestvusest. Seadus keelab küll lepingu ülesütlemist, ei sisalda aga sätet, et tööandja oleks kohustatud sõlmima tööliisvanemaga uue töölepingu juhul, kui tööleping üles ütlemata lõpeb (n. tähtaja saabumisel (lk. 39)), sellepärast võiksid tööliisvanema või tööliisnõukogu liikme volitused edasi kesta töölepinguta (lk. 91). See järeldus on alusetu. Seadus ei takista kedagi valimast tööliisnõukogu liikmeks või tööliisvanemaks olenevalt töölepingu kestvusest. Volitused kestavad üks aasta (§ 11). Selle aja kestel on tööandjale keelatud vähendada tööliisnõukogu liikme või tööliisvanema töötasu, välja arvatud erandid. Üldkorras järelikult töösuhete peab muutumatult kestma. Ei ole mõeldav, et keegi võiks olla tööliisvanemaks, asudes ise väljaspool käitise organisatsiooni, s. t. evimata töösuhet, saamata palka ja eritasu. Tööliisvanem saab oma ülesandeid täita ainult siis, kui ta töötab käitises (vrd. Riigikohtu Adm. os. t. 317—I—1939, ots. 5. X). Selles ju seisnebki tööliisvanema

instituudi mõte, et käitise organisatsiooni kaasmäärämisel on osalised selle organisatsiooni liikmed, s. t. töösuhete osalised. Nemad on erilise kaitse all ja, nagu Riigikohtus on põhjendatult seletanud, tekib tööliisvanema ja tööandja vahel eriline vahekord, mis võib erilistel juhtudel, esijoones n.-n. erakorralise ülesütlemise teel, lõppeda. Töölepingu korraline lõppemine ei tule üldkorras arvesse ja see ei vaja ka erilist sättimist. Kuna lepingu tähtaja saabumisel ei lõpe volitused ja volituste teostamine töölepingulise vahekorra ei ole eeldatav, siis leping, mis harilikus korras oleks lõppenud, kestab oma sisus tööliisvanema puhul edasi.

Ei saa ka nõustuda P. V. seisukohaga (lk. 44 j.), et kui mõni töövõtja lisaks tööst. käitiste tööaja seadusele alluvale tööle teeb tööd, mis ei allu seadusele, siis selle tööaja suhtes ei kehti seadus. Kui näiteks töövõtja on töötanud maksimaalse tööaja kudemismasinale, siis võib ta ülejäänud vabal ajal seadusele mitte alluva käitise või töö alal, n. järelevaatajana, töötada piiramatult. Siin tuleb arvesse ka Riigikohtu tsiv. os. ots. 2—7—R—1939. a.

Ei ole päris täpne (lk. 67) järeldus, et palgaavansid kuuluvad kogu ulatuses rahuldumisele, kuna elatisharja nõuded ei evi privileegi. On palk arestitud, siis ei saa arestitud palgaga katta avansse. Tsiviilkohtup. S. § 1215-a (lk. 69) kohaldub ainult vallasvarast sissenõutud summade korral, mitte üldiselt.

Palgalise puhkuse osas (lk. 76) P. V. esitab arvamus, et palgalist puhkust asendavad pühade tasud ei tule maksa järgneval palgamaksu päeval, vaid hiljemalt 1. oktoobriks.

Lk. 90 P. V. arvab, nagu tööinspektor kinnitaks tööliisnõukogu valimised. Tööinspektor kinnitab aga ainult valimisprotokolli, tööliisnõukogu liikmed ja asetäitjad aga loeb valituks (deklaratiivne akt).

Tööandjate kutseorganisatsioonide kohta (lk. 94 j.) leiab P. V., et ühinguisse võiakse koonduda põhiseaduse kohaselt ainult seaduses ettenähtud aluseil. Selline seadus aga praegu puudub.

Töötülide lahendamise seaduse ulatuse küsimuses P. V. arvab (lk. 102), et seadusele ei allu töötülid, mis tekivad Sõjamineisteriumi ja sõjaväe käitises ja neis riiklikes käitises, mis otseselt sõltuvad riigi eelarvest, kuivõrra neis on streikimine keelatud. On neis aga streikimine normaalselt või teatud olukorras lubatud, siis alluvad nendegi käitiste töötülid seadusele. See seisukoht näib ka õige olevat. Küsitav on seisukoht, et üldkogud ei saa valida töötülis erilisi esindajaid (eriliselt volitatades), kõrvale jättes tööliisnõukogu või tööliisvanemaid (lk. 104). Streigiohu küsimuses ei näi meile õigena P. V. seisukoht, et pooled on kohustatud töötüli algatama käitises, kus streikimine pole normaalselt keelatud ja kus töötüli tõttu ähvardab streik puhkeda (lk. 105). Seaduse § 3 järgi tööinspektori poole pöördumine on olnud poolte vendumusest, s. t. suvast. On tööinspektori poole pöördutud, alles siis muutub, kui ei saada omavahelist kokkulepet, seaduses tähendatud kord sunduslikuks eeldusel, et on eventuaalne streigioht. Even-

tuaalse streigiohu all tuleb mõista streigivõimalust siis, kui selleks on õiguslik võimalus, arvates menetluse algusest kuni otsuse kehtivuse tähtaja lõpuni. Puudub streigioht, võiksid pooled loobuda juba alanud tööinspektori vahetaltusest ja töötüli jääks lahendamata seaduses tähendatud korras. Streigi küsimu-

ses P. V. arvab, et seni, kui töötüli pole algatatud, s. t. seni, kuni pole tööinspektori poole pöördutud, ei ole streik keelatud, on järelikult lubatud. Streigi keeld hakkab alles kehtima pöördumisega tööinspektori poole.

Ilmar Rebane.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Töövõtjate lasteabiraha seadus.

Tööliskoja poolt esitati Sotsiaalministeeriumile koja seisukohad töövõtjate lasteabiraha seaduse eelnõu kohta.

Olulised lahkuminekud seaduseelnõu ja koja seisukohtade vahel on järgmised:

Lasteabiraha normid peaksid tingimata olema ühtlased riigitööliliste maksetava abiraha normidega, s. o. 25—40 snt. päevas. Eelnõus ettenähtud tunduvalt madalamate erinorme püstitamine erakäitiste töölistele on ebaõiglane ja arusaamatu sünnitav. Seadus on oma ulatuselt liig kitsas ega haara kõiki erettevõtete töövõtjaid. Seadust tuleks laiendada ka kontoreile, kusjuures kaubanduslikeks käitisteks ja kontoreiks loetakse kõiki käitisi ja kontoreid, mis on loendatud Eraettevõtete Ametnikkude Kojas seaduses. Samuti tuleks lasteabiraha seaduse alla viia võõrastemajades, restoranides, kohvikutes, söögi- ja teemajades, apteekides ning ajalehtede ja ajakirjade toimetustes ja talitustes töötavad töövõtjad.

Lasteabiraha seaduse alla peaksid kuuluma ka töövõtjad, kelle töötasu ületab 250 kr. kuus, sest kõrgepalgaliste töövõtjate seaduse alt väljajätmisega väheneksid oluliselt lastemaksust laekuvad kassa tulud. Lasteabiraha saamise õigus peaks olema kõigil töövõtjail tööleasumise päevast alates. Eelnõus kavatsetav kuupalgaliste eelistatud seisukorda asetamine tunni-, päeva- ja tükitöö-tööliste suhtes on põhjendamatu ja ebaõiglane.

Lasteabiraha tuleks maksa lastele kuni nende 18 aasta vanuseks saamiseni, töövõimetuse puhul aga vanust arvestamata. Seaduseelnõus kavatsetav vanuse määr 15—16 a. on liig madal, samuti pole eelnõus käsitletud lasteabiraha maksmist laste töövõimetuse puhul.

Käitiste elu

Tallinnast

A.-s. A. M. Lutherist.

Pühapäeval, 3. dets. s. a., toimus A/S. A. Lutheri käitise Rahvamajas käitise tööliste üldkoosolek. Koosolekut juhatas T. Illupmägagi, protokollis V. Savi.

Palgaküsimuses otsustati nõuda palka juure Bedaux-kategooriate tõstmise järgmiselt:

Alla 35 sendi tunnis teenivaile tunnitasu tõsta 20%, 36—45 senti teenivaile 16%, 46 ja rohkem teenivaile 12%, kõikide tükitöö-nor-

Vahetegemine selles suhtes erakäitiste tööliste ja riigitööliliste vahel ei ole millegagi põhjendatud.

Lasteabiraha-kassa nõukogu koosseisus peaks olema ka üks E. Haigekassade Liidu esindaja ning vastavalt vähenema Käsitööstuskoja, mis on rohkem tööandjate kui töövõtjate kutseesindus, esindajate arv.

Töötervishoiu määruse eeskirjade täitmine.

1937. a. avaldati tööstuslike käitiste töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise määrus, mille eeskirjade täitmise tähtaeg lõppes möödunud aastal.

Kuna paljudes käitistes määruse nõudeid senini veel täidetud ei ole, pöördus Tööliskoda ringkirjalise järelepärimisega olukorra selgitamiseks töölisvanemate ja -nõukogude poole, kas ja mil määral on määruse eeskirju käitistes rakendatud.

Töölisvanemate fond.

Töölisvanemate fond on aasta jooksul suutnud koguda üle 130 osalise. Fondist on toetust maksetud Kreenholmi töölisnõukogu esimehele V. Mölderile tema elukohast väljasaatmise puhul ja end. a.-s. F. Krulli töölisvanemaile protsessikuludeks tööandjaga töölisvanemate õiguste jaluleseadmiseks.

Üksikuid töölisvanemaid, kel fondimaks 1939. a. II poole eest on veel tasumata, palume see tasuda veel käesoleval aastal. Fondimaks on kr. 4.— aastas.

Koja esindajaks

on töömahu korraldamise komisjonis: A. Renning, asemik L. Metslang.

Töötülide lahendamise komisjonis: A. Renning, A. Petrov, L. Metslang, E. Petree; asemikud: A. Saul, A. Raidma.

mide tõstmist väljaspool Bedaux-süsteemi 16%. Kui Bedaux-süsteemis mees asendatakse naisega, siis peab naistöölisele maksetama tasu vastavalt mehe kategooriate alusele. Alalistele öötöölilistele lisapreemia maksmist nõuti 25 senti päevas. Palgalise puhkuse tasu peab arvestatama 3 kuu keskmise tasu suuruses. Kui nõudmistes kokkulepet ei saavutata, otsustati alustada töötüli.

Töölisnõukogu aruande esitab nõukogu esimees A. Vettmann, millest selgub, et tööväljavaated on rahuldavad ja et võetakse iga nädal uusi töölisi juure

Üldkoosolek nõudis, et Tallinna Puutööliste Kutseühingu põhikiri registreeritaks töölistkonna poolt usaldatud isikuile.

Koosolekul võeti vastu resolutsioonid, milledes nõuti igasuguse tööpinge tõstmise lõpetamist. Tööpuuduse ärahoidmiseks tuleks rakendada majandusliku tõusu ajal kogutud reservid. Tööliste vallandamine riigivõimu loata olgu keeldud. Sakslaste kapitalid ei tohi minna kaduma Eesti riigile. Koosolek nõuab, et vanadele töölistele viivitamata kindlustataks pensionid seaduseandlikus korras ning et pandaks maksuma vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustus. Sama seadusega tuleks takistada ka vanemate tööliste vallandamist. Arutusel olev vanade tööliste hooldeseadus ei ole töölistele vastuvõetav. Kiires korras tuleks kehtima panna väikekorterite üüri seadus Töölistkoja ettepanekute kohaselt, samuti tuleb luua väikekorterite ehitamiseks fond Töölistkoja ettepaneku kohaselt. Koosolek nõuab, et kutseühingute keskkliit antagu viivitamata tööliste kätte tagasi ning et Tallinna Puutööliste Kutseühing tuleb registreerida Lutheri tööliste üldkoosoleku poolt volitatud isikuile, kuna teistel ei ole selleks tööliste usaldust.

Vabriku valitsus esitas töölistkonnale ettepaneku sõlmida 1940. a. kokkulepe, mille järgi töölistele garanteeritaks eelolevaks aastaks palkade tõus vastavalt elumaksumuse protsentuaalsele tõusule. Elumaksumuse arvel juuretulevad summad maksetakse töölistele välja lisatasude näol.

Sellele lisaks otsustas vabriku valitsus hakata maksuma sünnitustoetusraha 50 kr. igalt sünnilt ja palgalisele puhkeajale lisatakse 9 kr. igale meestöölisele ning 3,5 kr. igale naistöölisele. Kõne all on veel ühekordsed toetused puudeostuks ning pühadele langevate äripäevade eest tasu maksmine.

Ehitustöölised jäävad tööta.

Tallinna ehitustöölise kutseühingu usaldusmeeste koosolekul ettekantud aruandeist selgus, et talve tulekul on ette näha suuremat töömahu vähenemist. Uusi ehitusi ei algatata, kuigi plaane on küllaldaselt kinnitatud. Ainuke uue tööna olid teada a.-s. Kopli kinnisvarade ehitustööd. Peeti vajalikuks, et ehitustööstuslikud käitised täidaksid täpselt tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrusi.

Saeveskitöölised nõuavad kõrgemaid palku.

A.-S. Eesti metsatööstuse Tallinna lauatahase töölised nõudsid mees- ja naistöölise palkade tõstmist 5 senti tunnis. Tükistöölisele nõuti 2 ja 3 senti tihumeetrilt juure. Esmakordne nõudmine ajatöölistele lükati tehase juhatase poolt tagasi. Selle järele esitati koos tükitöölistega uuesti esnimetatud nõudmised. Käitise juhatase poolt on lubatud igale töölisele anda aastas üks tööülikond, põlled, kummikindad ja kummisaapad. Detsembril keskel pidi töö algama osalise koormatusega. Remont- ja koristamistöodel on umbes 80 töolist. Täie koormatusega töötades on käitises üle 200 töölise. Käitise juhatarel on käesoleval aastal kavatsus niisama palju metsamaterjale ümber töötada kui eelmisel aastal.

Palgakõrgenduse nõue „Laferme’is“.

„Laferme’i“ tubakavabriku tööliste üldkogu koosolekul nõuti neile töölistele, kes teenivad 2 krooni päevas, 10 senti, ja neile, kes teenivad enam, 5 senti tunnis palgakõrgendust. Tükistöölisele nõuti 6% palka juure. Puhkuse küsimuses asuti seisukohale, et puhkust ei tuleks rahaga asendada. Töölistele tuleb võtta igal juhul palgalist puhkust. Pealeselle arutati organiseerimise küsimusi. 246-st käitises töötajast töölistest oli koos 115.

Johanson'i paberivabrikus tõsteti palku.

Johanson'i paberivabriku tööliste üldkogu koosolekul tööliskogu esimehe S. Poska aruandest selgus, et kõigile töölistele on tõstetud palka 6,6%. Nõukogu sekretär E. Tomson kõneles organiseerimisküsimusest.

Uuteks tööliskogu kandidaatideks seati üles E. Tomson, M. Estren, S. Poska, J. Vallimäe, A. Väljak, K. Uudevälgi ja J. Koppel.

Johanson'i paberivabriku töölistele on otsustatud anda rahalise kingi asemel 30 kg mitmesuguseid ETK tooteid. Käitise töölistele jõulupuud ei korraldata, kuid selle eest antakse Johanson'i paberivabriku ja teistele ETK töölistele „Estonias“ prii pääs operett „Ungari pruudid“ etendusel.

Uuteks tööliskogu liikmeteks valiti Madis Naur, Emil Tomson ja Sergei Poska. Tööliskogu asemikud tulevad järelvalimisele.

Telliskivitehaste töölised valisid toimkondi.

Tallinna telliskivitehaste tööliste üldkogu koosolekul valiti varustustoimkonda E. Paju, E. Jõesaar ja Th. Nuus. Kultuurtoimkonda valiti Tomingas, A. Vahar ja H. Kuuskne. Revisjonikomisjon valiti J. Luha, G. Luhavälgi ja E. Öunapuu. Varustustoimkonna ülesandeks on ühistegelise selgitustöö ja ühisostude korraldamine. Varustus- ja kultuurtoimkonda kuuluvad peale esnimetatud valitud liikmete veel tööliskanem ja tehase juhataja poolt nimetatud isik.

Rauaniidi töölised tahavad palgakõrgendust.

„Rauaniidi“ töölise üldkogu koosolekul avaldati soovi, et vabriku valitsus tõstaks palku vastavalt elukalliduse tõusule. Jõulupuud käesoleval aastal vabriku valitsuse poolt ei korraldata. Selle asemel antakse töölistele rahalist kinki. Palgaküsimus on vabriku valitsuse poolt lubatud kaalumisele võtta.

Uuteks tööliskogu kandidaatideks seati üles O. Katvel, J. Tamm, E. Kangro, M. Pärna, M. Kaur, E. Tammeveski ja L. Merilo.

Edenbergi töölised said osaliselt palgakõrgendust.

Edenbergide ehituskäitise töölised esitasid käitise juhatasele palgakõrgendamise nõude. Tööliste nõudele tuldi ainult osaliselt vastu. 10 töölisel tõsteti palka paar senti tunnis. Kuna töölise nõuded suures osas jäeti rahuldamata, siis arvatakse, et töötüli antakse Tööliliste Lahendamise Komisjonile.

Kilgase tösteti palku.

O. Kilgase tekstiilkäitise töölisnõukogu algatusel tösteti käitises tööliste palku 5%. Öö-tööliste lisatasu tösteti 15%-lt 20%-ni. Nais-tööliste tunnivalga alammääraks määrati 25 senti. Käitises töötab 620 töolist.

B. Vinterfeldti tekstiiltööstuse

tööliste üldkoosolek peeti 3. det. Koosolekut juhatas M. V a h t, protokollis J. R i i s m a n d e l.

Töölisvanema aruandest selgus, et käsil on poolijate ja käärivate vallandamine käitise ratsionaliseerimise tõttu. Koosolek nõudis vallandatavate tööle edasijätmist, kusjuures käärivad nõustusid teistele töö võimaldamiseks töötama 70-kr. kuupalgaga endise Kr. 80.— asemel.

Palgaküsimuses otsustati nõuda palga tõstmist: kangruile 5—15% tükitöö alal, poolijaile kuni 15%, keerutajaile 15% jne.

Palgaküsimuses saavutati kokkulepe käitise juhatusega, mille kohaselt osaliselt töstetakse kangrute ja poolijate töötasu 5—15%.

A.-s. Balti Puuvillast.

Balti Puuvillakäitise töölisnõukogu valimised toimusid 17. novembril 1939. a. Valituks osutusid: H. V o l t e r, V. A d o, K. R ä ä s t, A. G e l d b e r g, I. K u r e m a a, A. M a r k ja R. V a a d e v i t s. Töölisnõukogu liikmete asetäitjaks: O. R a u d s e p p, A. T a m m, A. J õ g i, J. L a i d r o o, L. M ö l d e r, H. S a a r m e ja K. T i n n.

Käitise juhatuse tahtlikult ei sõlmi enam vanade töölistega määramata ajaks töölepinguid, kuigi paljude võrdlemisi lühikest aega töötanud töölistega seda on tehtud.

Töölisnõukogule vastati selles küsimuses direktor Kukk'e poolt, et neil on kavatsus üldiselt kõigi töölistega edaspidi sõlmida töölepinguid määratud aja peale. Nähtavasti tahetakse selle süsteemiga tööliskonda sundida elama alatiste vallandamiste hirmu all, kusjuures oleks võimalik peale sundida igasugu tingimusi.

Linnakäitistest

L i n n a t r a m m i t ö ö l i s t e ü l d k o o s o l e k peeti 27. nov. Kaubandus-tööstuskoja saalis.

Palgaküsimuses võeti vastu otsus esitada linnavalitsusele ettepanek tõsta tööliste palku vastavalt elukalliduse tõusule ja ühtlustada palganormid ühesuguste töde täitmisel.

Jõuluks lisapalga saamiseks on töölisnõukogu esinenud vastava ettepanekuga linnavalitsusele. Linnavalitsuse vastuses teatatakse, et see küsimus võetakse otsustamisele siis, kui selle on otsustanud V. Valitsus oma teenijate ja tööliste suhtes.

Tööliste laste jõulupuu korraldamiseks on nõukogu palunud toetust linnavalitsuselt Kr. 1.50 suuruses igale abirahaõiguslikule lapsele. Linnavalitsuse seisukoht on teadmata.

Üldkogu koosolek võttis asja teatavaks ja ühines nõukogu seisukohtadega.

Tähtsaimaks punktiks päevakorras pidi olema trammitööliste organiseerimise küsimus, mille pärast ka nõukogu peajasjalikult üldkogu koosoleku kokku kutsus. Juba mõnd aega üksikud töölised propageerisid trammitööliste

keskel mitte astuda Tall.-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingusse, vaid soovitasid igale töölisele astuda kutseühingusse vastavalt oma kutsealale, näit. auto- ja omnibusejuhid Autojuhtide Kutseühingusse, lukusepad j. t. Metallitööliste Kutseühingusse jne.

Koosolekul aga need „agarad tegelased“ millegipärast vaiksivad ega esitanud oma ettepanekuid.

Teiselt poolt aga sõnavõttudes rõhutati, et nii metallitööliste kui ka teised kutseühingud ei ole puht-kutsealalised kutseühingud, vaid vastava tööharu kutseühingud. Omavalitsuste töölistel, kellede hulka kuuluvad ka trammitöölistel, on oma tööharu kutseühing. Iga tööline, hoolimata kutsest, peab kuuluma vastava tööharu kutseühingusse. Seega trammitöölistel peavad kuuluma T.-H. Omav. Töövõt. Kutseühingusse, kes esitab ja kaitseb vastava tööharu kõigi tööliste huviseid ja on võimeline seaduslike abinõudega parandama palga- ja teenistusolusid.

Koosolekul asuti seisukohale, et siiski tuleb jätta vabadus astuda sellesse kutseühingusse, kuhu keegi tahab kuuluda.

E l e k t r i j a a m a tööliste üldkogu koosolek peeti 28. nov. jaama ruumes.

Koosoleku juhatajaks valiti K. L i i g a n d, protokollis G. M ö l d e r.

Töölisnõukogu aruandega esines H. M a r g a.

Koosolek otsustas nõuda jõuluks lisapalka kõigile töölistele Kr. 30 ja jõulupuu korraldamiseks töölistele linnavalitsuselt toetust igale lapsele Kr. 1.50.

Töölisnõukogu liikmete kandidaatideks seati: L i i g a n d, M a r g o, K i r s m e, M ö l d e r, L i i v a k, V a h e r, M u r d, K a s e ja M e o k a s.

Valida tuleb kolm nõukogu liiget.

Valiti ka valimisi korraldav komisjon.

Esmakordsed valimised toimusid 8. detsembril. Vajalise arvu hääli said ja on seega nõukogu valitud G. M ö l d e r (end.) ja K. L i i g a n d (uus).

Teised kandidaadid ei saanud vajalist arvu hääli ja järelvalimistel, mis tulevad ühe nädala pärast, tuleb veel valimisele üks nõukogu liige ja asemikud.

G a a s i - V e e v ä r g i käitise tööliste üldkogu koosolek peeti novembrikuus.

Koosoleku juhatajaks valiti K. A a s a, protokolljaks A. J o a l a.

Töölisnõukogu aruandega esines töölisnõukogu esimees J. V i l l a r d.

Otsustati esitada linnavalitsusele ettepanek töölistele lisapalga andmiseks jõuluks poole kuu palga suuruses.

Tööliste jõulupuu korraldamiseks paluti toetust Kr. 1.50 igale abirahaõiguslikule lapsele.

Koosolekul seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid ja valimisi korraldav komisjon.

Valimistel ja järelvalimistel valiti töölisnõukogu liikmeiks G. M e t s v a l d (end. Töölistekoja liige), A. J o a l a (uus), E. M e t s a m a s t (uus), kuna endised nõukogu liikmed J. V i l l a r d ja J. P l i n t jäid kandidaatideks.

Narvast

Kreenholmis vallandati töölisi.

12. dets. vallandati Kreenholmis veepuuduse tõttu veel 160 töölisi. Sellest arvust kuulus kudumisakonda 40 ja ketrusosakonda 120 inimest. Kuna pakane iga päevaga kõveneb, siis pole lootust, et veekriis Narva jões nii pea laheneb.

Ülalpool koske Kulgu piirkonnas jätkatakse mitmekümne mehega saarte vahele madalasse jõesängi tekkinud jääsulgude lõhkumist, kuid seni neid pole suudetud täiesti läbi raiuda. Vasknarva kohal on koguni ilmsiks tulnud uusi jääummistusi, mis on tekkinud Peipsi järves muulide kohal. Seega ulatub nüüd jääummistuse piirkond seal üle nelja kilomeetri, ning enne kui see pole jõutud kõrvaldada, pole loota ka veelude paranemist Narva jões.

Töölisnõukogu käis 12. dets. sotsiaal- ja majandusministri juures, paludes kiiret vahelesegamist vallandatud tööliste meeleheitliku olukorra kergendamiseks.

Teatavasti on Kreenholmist vallandatud augusti lõpust kuni okt. lõpuni umbes 720 töölisi. Viimane suurem vallandamine oli oktoobris, mil vallandati 250 töölisi, kusjuures tööandja ei hoolinud töölisnõukogu ettepanekuist ja jättis tähele panemata töömahu komisjoni otsuse, nii et vallandatud on just vanemad ja vaesemad töölised. Tööd neil kusaigilt saada ei ole ega saa tööd ka Narva linnast, sest vanad naistöölised ei saa ometi minna metsatöödele, seda tööd nad ei jaksa teha ja surevad seal külma kätte. Tööandja ei mõtlegi mingisugusele vastutulekule ja vaatab rahulikult pealt inimeste kannatusi, kes eluaega on oma tööga aidanud temale varandusi koguda.

Narva tööliste hommikukontsert.

Narva tööliste kultuuriühingu korraldusel peeti pühapäeval, 10. skp., „Võitleja“ saalis hommikukontsert, mida oli tulnud jälgima saalitäis rahvast. Ühingu orkester, laulukoor, tantsutrupp ja näitemänguring esitasid rahvalaule, tantsu ja näidendi, mis kõik leidsid elavat poolehoidu.

Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõnles töölisliikumise ülesandeist. Samasuguse hommikukontserdi korraldab ühing ka 17. dets., kus museas kõneleb rvkl. L. Johanson sotsiaalpoliitilistest päevaküsimustest.

Raudteelt

Raudteelased peaministri juures.

12. dets. käisid raudteetehaste töölisnõukogude esimehed J. Kaen, V. Hausmann, Tallinnast, E. Lidemann, Moisakülalt, ja V. Tiisveldt Tapalt pea- ja teedeministri juures.

Peaministrile esitati märgukiri, milles raudteetöölisele nõuti puhkustasu maksmist 3 kuu tegeliku teistuse alusel. Peaminister avaldas lootust, et küsimus juba eeloleval suvel jaatavalt lahendatakse.

Teedeministriga oli töölisnõukogude esimeestel kõnelus tööliste pühadelisatasa üle. Lisatasuks lubati Kr. 12 + perekonnaabiraha.

Kuna käesoleval aastal langevad pühade laupäevad nädalapühadele ja tegelikeks pühade lau-

päevadeks kujunevad nädalalauapäevad 23. ja 30. dets., missugustel päevadel töö kestaks raudteel kella 15, kuna seadus lubab töö lõpetada kell 12 päeval ainult 24. ja 31. dets., siis käisid 12. detsembril veel teedeministri juures Tallinna Raudteeliini Tööliste Kutseühingu esindajad J. Viilup ja A. Vakker, kes palusid käesoleval aastal 23. ja 30. detsembril erakorraliselt lubada töö lõpetada kell 12 päeval, kui tegelikel pühade laupäeval. Minister suhtus ettepanekule heatahtlikult ja pooldavalt, lubades astuda vastavaid samme.

Kaevandustest

Kohtla-Järve uus töölisnõukogu.

Kohtla-Järve tööstuses lõppesid uue töölisnõukogu valimised, milledest elavalt osa võeti. Uude nõukokku valiti häälte järjekorras: F. Kauks, R. Teder, R. Palginnõmm, E. Tetlov, J. Salnikov, L. Sepp, A. Kaev. Kukruse kaevandusest K. Reinberg ja Helene Kaeva. Seega sai tööliskonna parlament esmakordselt ka üks naisaadik. Käesolev nõukogu on ühtlasi juubelinõukogu — kümnes tööliste esindus. Oma 10-a. tegevust meie suurima tööstuse tööliskonna juhina võib pühitseda ka kauaaegne nõukogu esimees ja tööliskoja abiesimees F. Kauks.

Viljandist

A.-s. Viljandi mehaanikatöökodasid ähvardab oksjon.

Ühenduses sakslaste ümberasumisega siirdus Saksamaale ka Viljandi mõisa end. omanik Ungern-Sternberg, kes oli Viljandi mehaanikatöökodade tegelikuks juhiks. Töökodas töötab 60 töölisi. Pärast paruni ja vastutava juhataja lahkumist hakkasid töökoja seintele ilmuma oksjonikuulutused. Viljandi ühispanga ülesandel rentis töökojad limnanõunik Mihkelson, kes ka ei suutnud oksjonil viini pidurdada. Ähvardas töökodade seisamajäämine, mistõttu oleks vallandatud ligi 60 töölisi, kes Viljandis vaevalt oleksid oma kutsealale vastavat tööd saanud. Tööliste nõudel käis töölivanem A. Zernant Majandusministeeriumis ja selgitas töökodade ja tööliste üldise seisukorra ning saavutas niipalju, et Majandusministeerium tegi korralduse oksjonide seismapanekuks, nii et töökoda töötab praegu edasi endise tööliste arvuga; ainukeseks puuduseks on, et rentnik pole ametisse palganud vastutavat tööde juhatajat, mis mõjub kaudselt töötellimistele. Tööaeg taheti viia 6 tunnile päevas, kuid töölisvanema vaheleostumisel jäi siiski 8-tunniline tööpäev maksma.

Sõjaväe talliehituse-käitisest.

Viljandi sõjaväe talliehituse käitisest lõppes novembrikuu jooksul töö peagu täielikult ja töölt vabanes umbes 20 töölisi. Vabanenud töölised siirdusid lennuvälja planeerimise töödele ja mujale. Lennuvälja planeerimise töödele paigutati esialgu umbes 60 töölisi, kuid need tööd kestavad ka senikaua kui ilmastiku olud seda lubavad.

Vesivarustuse ja kanalisatsiooni töödel seisak.

Novembrikuu lõpul lõppesid peaaegu täielikult kanalisatsiooni töödel välistööd, tehakse vaid hädavajalikke sisemisi töid, veetorude parandamisi jne. Töödelt vabanes umbes 20 töölisl.

Sekeldusi töölisanema valimistel Viljandi linna ehitustööstuslikus käitises.

Viljandi linnavalitsuse ehit. käitises toimusid novembrikuu algul töölisanema valimised. Endine töölisanem valiti rõhuva häälteenamusega tagasi, kuid asetäitja, kes jäi vähe-musse, läks viimasel momendil teise osakonda tööle — seega ei jäänud valimiskomisjonil muud üle kui tööinspektorile kinnitama seaks saata töölisanema valimised ilma asetäitjata, sest teisi kandidaate ei olnud üldkoosolek esitanud. Tööinspektor käskis esialgu asetäitja jaoks korraldada uued valimised. Kui need töölisanema poolt välja kuulutati, siis tuli tööinspektori käest uus korraldus valimistega uuesti algusest peale hakata. Kuigi töölisanem seda tegi, ei nõustunud sellega töölised ega ilmunud üldse koosolekule, peale 2—3 töölise. Ka tööandja vallandas töölisi, iseäranis valimiskomisjoni liikmeid ja teisi aktiivsemaid töölisi. Nüüd ei jäänud valimiskomisjonil muud üle kui esineda tööinspektori ees ettepanekuga, et ta kinnitaks esimesed valimised. Ühtlasi otsustati sellest teatada Tööliskojale, et see aitaks töölisanema õigusi jalule seada. Linna käitises on praegu tööliste arv langenud alla 25. Tööandja poolt on kõik aktiivsemad töölised vallandatud. Töölis-kond loodab, et kui ametisse astub uus linnavalitsus, siis võimalikult suhtub see töölise huvidesse heatahtlikult, nagu asjaomastest ringkondadest kuul-dub.

Mujalt

Lehtse turbatööstuse töölise üldkoosolek.

10. det. peeti a.-s. Eesti Turbatööstused Lehtse tööstuse töölise üldkoosolek. Koosolekut juhatas J. Pool ja protokolli A. Kabrei.

Palgaküsimuse all võeti elavalt sõna selle üle, et palgad ei vasta praegusele elutasemele, ja püstitati alljärgnevad palganõudmised: naistööliste 3 snt. tunnis, meestööliste, kes saavad 26 senti, 4 senti; neile, kes saavad 30 senti ja kõrgemal-palgalistele ning kuupalgalistele 5 senti tunnis juure. Veel nõuti, et tükitööhindu tõstetaks 20% ja karjääri madaluse tasu 3—8 sendini. Suurt nurinat tekitas, et töölise lasteabirahana maksetakse 3 kr. ja ametnike lastele 7,5 kr. kuus. Nõuti lasteabiraha tõstmist ametnikega ühele tase-mele. Ühtlasi otsustati, kui palgaküsimuses kokku-lepet ei saa, nõuda töötüli. Koosolek nõudis, et tööstus ehitaks töölisele vastava arvu elamiskõlvulisi elukortereid, kus igal töölisel oleks 2-toaline korter, ja seni, kui tööstusel ei ole anda tööstuse juures kortereid, nõub koosolek, et see vaheraha, mille võrra väljas korterid on kallimad, tööstus võtaks enda kanda. Koosolek püstitas nõudmise, et Lehtse turbatööstuse töölisele maksetaks pühadetoetust võrdselt Ellamaa turbatööstuse töö-lisele maksetava pühadetoetusega. Ühtlasi nõuti töölislaste kooliveoks vastavaid vaguneid, kus poleks karta laste külmetamist. Nõuti ka vasta-

vaid ruume, kus töölised hommikuti niikaua viibik-sid, kui neid tööle määratakse. Koosolekul kõne-lis Tööliskoja instruktor R. Koppelmann tööliskonna päevaküsimustest. Vastuvõetud reso-lutsioonides nõuti vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustust, tööpuuduse ärahoidmist, eriti praegusel ajal, ja töölise isetegevuse takistamise lõpetamist.

JÄRVAKANDIST.

Järvakandi tehaseis toimusid töölisnõukogu liikmete ja nende asetäitjate valimised 7.—8. novembrini k. a. ja järeivalimised 15.—16. novembrini k. a., kusjuures valiti uude töö-lisnõukogusse: Mõhkel P a a s, Johannes P a j u, Elmar T a m m o j a ja Richard A u g j ä r v (endised) ja nende asetäitjaks: Her-ber t M a d i s s o n, A l d e r P ä r n, Anton K o p p e l ja Nikolai T a t s.

Käitise juhataja teatas töölisnõukogule, et juhatus on otsustanud käitise töölisele maksa jõulukungiks ühekorde summana abi-elulistele ja lastega vallalistele 10 krooni leib-konna peale ja üksikule vallalisele 5 kr.

Samuti määrati töölisnõukogu kasutusse 500 kr. laste jõulupuu korraldamiseks. Sel-lest summast nõukogu otsustas ka 300 kr. kulutada jõulupuu korraldamiseks ühes maius-tuste kotikestega, ülejäänud summa eest aga kehvemate ja suurema lastearvuga töölise lastele anda jõulukungina praktilisi tarbeese-meid.

Töölisnõukogu valimised Kehras.

Kehras asetsevate sulfaattselluloositehaste töölisnõukogu valimised toimusid 30. okt. ja 1. nov. 1939. a. Töölisanemaiaks valiti: Karl M ä n n i k, J u h a n P a r t s ja Hermann K ü ü r a. Valimiste kohta protesti ei avaldatud.

Eelmisi töölisanemaid oli 5. Töölise arvu vähenemisega vähenes ka nende arv. Praegu on tehases, kaasa arvatud propside koorimise töölised ja töökojad, 343 töölisl. Töölise elav-at huvi ja üksmeelt valimiste vastu näitas hääletamaskäijate suur protsent.

Kui kirjutada Kehra töölise päevamure-dest, siis põlevaimaid küsimusi on siin palga-küsimus, tingitud tõusvast elukallidusest ja eriti mainimisväärselt korterikitsikusest. Tehase kortereid saab kasutada ainult vähemik, kuna tehasel neid palju pole ja pooledki neist on Soome meistrite ja õppinud spetside kasu-tada. Erakorterite hinnad on võrdsed Tallin-na omadega. Väike tuba kõõgiga maksab 15 kr. kuus ja enamgi. Tehase korter, niisama suur, maksab samal ajal 8 krooni. On esine-tud ka korteriraha nõudmisega väljaspool teh-ast asuvatele töölisele, aga sellest pole vab-riku juhatuse midagi kuulda tahtnud. Oodatav väikekorterite üürihindade normeerimine peaks ulatuma ka siia.

Eelmine töölisnõukogu alustas s. a. juulis palganõudmist. Palka nõuti: 1) naistööliste-le, kelle tunnitasu on 18—25 senti, 6 senti tun-nis juure; 2) meestööliste, kelle tunnitasu on 26—30 senti, 7 senti tunnis juure; 3) mees-tööliste, kelle tunnitasu on 31—38 senti, 7 senti juure; 4) meestööliste, kelle tunni-tasu on 36—41 senti, 6 senti tunnis juure; 5) meestööliste, kelle tunnitasu on 31—45 senti, 4 senti tunnis juure ja 6) meestöölis-tele, kelle tunnitasu on 46—50 senti, 3 senti

tunnis juure. Kauplemised tehase juhatusesega selle ümber keetsid kuni oktoobri keskpaigani, jõudes siis, tehase juh. vastutulematuse tõttu, surnud punktile ja lõppedes üsna omapäraselt.

17. okt. 1939. a. oli tehaste tööliste üldkogu koosolek, kus pidi tulema arutusele palganõudmise andmine töötülide lahendamise komisjoni.

Koosolek hääletas palganõudmise maha. Olgu nimetatud, et koosolek oli, esimesel korral kvoorumi mittekokkusaamise tõttu, teiskordne. Ja selle tõttu ei avaldunud selle koosoleku otsuses mitte kogu tehase tööliskonna arvamine ja tahe, vaid hetkeliselt tekkinud meeleolu. Koosolekul oli 338-st töölisest 146 eespool.

Nagu eespool mainitud, hakkas tehas kuu aega tagasi maksma lasteabiraha. Lapse pealt maksetakse 1 sent tunnis juure. See teeb päevas 8 senti, olles kolm korda väiksem kui Tallinna linna töolistel.

Mitmesugust

Jakob Sanderi 10 aasta teenistusjuubel.

1. jaanuaril 1940. a. täitub J. Sander'il 10 aastat raudteeteenistust. J. Sander sündis 22. juunil 1908. aastal Sindis Pärnumaal. Eluteed ta alustas töölisena kohalikus suurkäitis. Raudteeteenistusesse astus aastal 1930. 1935. a. valiti J. Sander 7. liinijaoskonda töölisvanemaks, kelleks ta oli 2 aastat. 1939. aastal valiti ta uuesti tagasi töölisvanemaks ja ta täidab talle usaldatud ülesandeid senini. Käesoleval aastal J. Sander valiti Pärnu Liinitöölise Kutseühingu sekretäriks ja ühtlasi ka Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu nõukogu liikmeks.

Kutseühingud

Tallinna sadamatöölise koosolekult

Üleriigilise Sadamatöölise Ühingu Tallinna osakonna peakoosolek peeti 19. novembril s. a. Koosolek oli kutsutud kokku ühingu juhtivate organite valimiseks, samuti ka mõnesuguste küsimuste lahendamiseks. Kuna valimised venisid pikale, siis osa küsimusi tuli võtta päevakorrast. Koosolekut juhatas ajutise juhatuses esimees A. P o l l e r.

Pärast tervituste ettekandmist, kusjuures tervitasid Tööliskoda, Kesklit ja Ametiühingute Tarvitajate Ühisus, asjaajaja A. Offenbach kandis ette põhijooned uue ühingu tulevikukavatsustest. Ettekandest selgus, et uus kutseühing peab hoolt kandma sadamatöölise kaadri kindlustamise eest nii töömahu kui ka sotsiaalkindlustuse alal. Peeti soovitavaks, et Vene transiiditööd antaks teha kutseühingu kaudu, mis kindlustab töölisele suurema tasu.

Läbirääkimisel tehti etteheiteid mõningaile ringkonnile liig suure kummardamise eest peremeestele, nagu see ilmnas viimases töötulis. Seisukoht oli, et tulevikus tuleb unustada säärased ebasoovitavad juhtumid ja arendada tegevust sadamatöölise kasuks.

Valimistele tuli uus kutseühingu esimees, kelleks valiti H a r a l d R e b a n e. Olgu siin-

Kehras töötab 15 soomlast spetsidena, saades 185 kr. kuus + korter, küte ja valgustus. Vahetusmeistrid ja targemad spetsid saavad 245 kr. + korter, küte ja valgustus. Need spetsid olid Soomes harilikud lihttöölised. Siin on neil kaheaastane leping, mis lõpeb 1940. a. kevadel. Missugused on siin meie endi töölise palgad, võib võrdluseks lugeda eestpoolt. Tehase aastane sulfaaditoodang on 40.000 tn. Kauba turustamise suhtes on seni väljavaated head, sest sõja tõttu on maailmaturul sulfaadi järele nõudmine suur. Eelmise, 1938-nda, aasta aruandest selgus, et tehasesse investeeritud kapital kandis nelja esimese kuu tegevuse ajal ca 9%.

Käitises on sisse seatud omapärane trahvisüsteem: igasuguste eksimiste, suitsetamise jne. juhtumil alandatakse vastaval töölisel palka tavaliselt 5 snt. tunnis. Säärased trahvimised on tekitanud tööliskonnas suurt pahameelt. Kehra tööline.

juures märgitud, et valimine toimus võrdlemisi pinevas meeleolus, kuna osakonna alla kuulusid kahe eri ühingu liikmed ja kumbki pool esitas esimehe kohale oma kandidaadi. Nii pääsis H. Rebane teisest kandidaadist K. Kellost ette ainult 8-häälelise enamusega.

Jääb vaid soovida, et kutseühingus leitaks õige tee sadamatöölise huvide kaitsele ja senine vastastikune umbusk annaks aset üksteise mõistmisele ja sellest tingitud edukale tegevusele.

Narva Nahatöölise Kutseühing

sai uue kodu allüürnikuna Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu ruumes, Viru tn. 6. Samas toimus pühap., 10. dets. s. a., erakorraline peakoosolek, mille päevakorras oli täiendavalt revisjonikomisjoni liikme valimine ja Tööliskojas esindaja instr. H. I s k ü l l i k õ n e teemal: „Töölise ostujõud ja selle kaitse ühistegevuse kaudu“. Kõnele järgnes elav keskustelu, kusjuures üksmeelselt rõhutati senisest elavama organiseerimise vajadust nii kutseühingulisel kui ka ühistegelisel alal. Eriti raskeks on olukord kujunenud kodutöölisel, kellel pole haiguskindlustuse kaitset ega palgaraamatuidki. Nad saavad juhuslikke töid kundedelt ja saapaäridelt, kes aga ei tunnista neid oma alatisteks töolisteks. Selle tõttu nad jäävad ilma ka neist pishüvedest, mida saavad tööstustöölised pühadekinkide ja lasteabirahade näol.

Pagaritöölised nõuavad öötöökeelu teostamist.

Tallinna jahu- ja pagaritöölise kutseühingu peakoosolekul nõuti öötöökeelu seaduse teostamiseks energilisemat järelevalvet. Otsustati astuda Eesti toidu- ja maitseainete töölise kutseühingute liitu, kui see ellu kutsutakse. Liikmemaksus otsustati määrata ½% palgast kuus. Kutseühingu esimeheks valiti Johannes Kruusimägi ja juhatus liikmeteks J. Arumäe, J. Mägestik, Ed. Loot, J. Nahkur,

E. Eisberg, N. Okk, O. Nittim ja J. Raiem. Revisjonikomisjoni valiti V. Hanson, J. Väljajaga ja J. Väljaots.

Tartus asutatakse omavalitsustöölise kutseühing.

Tartus tahetakse asutada omavalitsustöölise kutseühing, kuna seni vastaval alal kutseühing puudus. Asutamine toimub elektrijaama, gaasi- ja ehituskäitiste töölise algatusel.

Liha- ja kalatöölise koosolekult.

Liha- ja kalatöölise kutseühingu peakoosolekul otsustati astuda Eesti toidu- ja maitseainete töövõtjate kutseühingute liitu ja kinnitati ühingu kodukord.

Ühingu esimeheks valiti A. Vallaste ja juhatuse liikmeteks R. Leinart, A. Tali, U. Friedeberg ja Kukk. Revisjonikomisjoni valiti A. Reino, G. Kuusmaa ja Lelumees.

Ehitustöölise liit asutamisel.

Tallinna kiviümbertöötajate kutseühingu peakoosolekul otsustati asutada koos Tallinna maabritöölise ja savitöölise kutseühingutega ülemaaline ehitustöölise kutseühingute liit. Ühingu delegatsioon käis mõni aeg tagasi Majandusministeeriumis selleks samme astumas, et Soomest ei lubataks tollita sisse vedada poolvalmis graniitsaadusi, mis meie töölised leivata jätab. Küsimust lubati kaaluda. Vabadussõja mälestussamba peakomiteele esitati märgukiri, et samba ehitustöödega aegsasti alustataks. Nagu vastusest selgus, on kogu küsimus edasi lükatud.

Raudtee liinitöölise kutseühingute ümberkorraldamisel.

Lisaks Tallinna ja Tapa raudtee liinitöölise kutseühingute peakoosolekuile toimusid Tartu, Pärnu, Valga ja Narva ühingute peakoosolekud vajalike organite moodustamiseks.

Tartus valiti kutseühingu esimeheks O. Voore ja juhatuse liikmeiks K. Suuk, J. Laiverik, J. Sillaste ja K. Raid.

Pärnu ühingu esimeheks valiti E. Tammai ja juhatuse liikmeiks J. Sander ja E. Korv.

Valgas valiti kutseühingu esimeheks K. Saar ning juhatuse J. Tilger, R. Saaremets, H. Ennok ja H. Oona.

Narva kutseühingu esimeheks valiti G. Eichler ja juhatuse liikmeiks R. Luhaväli, A. Varb, J. Sulg.

Kõigil peakoosolekuil valiti ka asutatava Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu nõukogu liikmed, kuna liidu põhikiri on esitatud Siseministeeriumile registreerimiseks.

Koosolekuil selgitasid kutseühingute ümberkorraldamise, liidu moodustamise ning majanduslikke ja teenistuslikke küsimusi Tallinna Raudtee Liinitöölise Kutseühingu juhatuse liikmed A. Saul, E. Peterson ja J. Kivistik.

Tallinna-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühing

(endine Tall. Omavalitsuste Töölise ja Teenijate üldühing) pidas 24. nov. Läti seltsi saalis erakorralise peakoosoleku.

Koosolekut juhatas esimees A. Petrov. Protokolliks A. Laun.

Põhikirja muutmise kohta esines pikema seletusega A. Petrov, peatudes lühidalt ka edaspidise organiseerimise ja tegevuse ülesannete juures.

Ühingu esimeheks valiti rõhuva häälteenamusega senine esimees A. Petrov.

Juhatuse liikmeiks valiti: M. Markus, B. Peong, M. Piibor, J. Pajumaa, L. Treier, H. Pahv, A. Laun, A. Joala, V. Raudoja ja O. Kask.

Revisjonikomisjoni liikmeiks valiti: O. Rummo, J. Lepenid, A. Mardla ja N. Eving.

Asjalikku ja üksmeelset koosolekut lõpetades juhataja A. Petrov tänas koosolijaid usalduse eest ja avaldas lootust, et peatselt omavalitsuste töövõtjad suudavad ellu kutsuda ka omav. töövõtjate liidu, kes asuks omavalitsuste töövõtjaid organiseerima juba üleriiklikus ulatuses. Eeldusi uute kutseühingute ellukutsumiseks kohtadel on olemas ja algatusi on tehtud.

Trükistöölise liit esitas tähtsaid nõudeid.

Eesti Trükistöölise Kutseühingute Liidu nõukogu koosolekul asuti seisukohale, et töövõtjate kutseühingute keskliitu tuleb astuda tingimusel, et keskliit moodustab kutseühingute vabalt valitud keskuse. Keskliidus ei või olla võtlust kutseühingute tegevusele võraste sihtide eest. Trükistöölise liitu arvestatagu üheväärsest kõigi teiste liitunud kutseühingutega. Juhatusel tehti ülesandeks valida ETKL liikmeskonnast vastaval arvul isikuid esindajaiks toimuvale töövõtjate kutseühingute keskliidu nõukogu koosolekule.

Trükistöölise kutseühingute ja liidu kodukorrad tulevad vastuvõtmisele järgmisel liidu nõukogu koosolekul.

Pikemalt arutati koosolekul tööolude korraldamise küsimust. Vastuvõetud resolutsioonides konstateeriti, et 1934. a. alates on trükitoote turustamisel teostatud kitsenduste tagajärjel ajalehtede alal tööde hulk näidanud ligi 60%-list langust. See tekitab trükistööstuse kunstlikku tööpuuduse suurenemist ja seepärast teeb liidu nõukogu juhatusele ülesandeks juhtida vastavate ametiasutuste tähelepanu sellele asjaolule. Samuti tuleb astuda samme kehtiva trükiseaduse pehmemdamiseks ajalehtede ja ajakirjade väljaandmise lubade saamise suhtes.

Nõukogu peab vajaliseks, et öötöö võimetus kaotataks ja et ajalehtede ilmumine viidaks tagasi endisele ajale, kusjuures öötöö trükikodades tuleks täiesti keelda alates kella 22-st kuni kella 6-ni.

Nõukogu loodab, et vanade töövõtjate kaitseseadus ei lükka edasi üldise vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse elluviimist. Selles seaduses ei tuleks lugeda kutseühinguid asutuste hulka, kes oma vanadele töölisele pensioni maksavad.

Trükistööstuses toimunud tehniliste seadmete parandamise ja ratsionaliseerimise tõttu on üksiku töölise toodangu võime tõusnud. Samuti on trükistööstuses toimunud hindade keskendatud reguleerimine.

Olles mures töömahu vähenemise pärast

tuleb juhatusel alustada aktsiooni 40-tunnise tööandala sisseadmiseks vastavalt rahvusvahelise töökonverentsi seisukohtadele. Tööandala lühendamine peaks toimuma senise nädalateenistuse vähendamiseta.

See võimaldaks tööl hoida senist tööliste kaadrit ja trükiteodete valmistushindade reguleerimisega suudetaks katta võimalikud suurenemised kuludes.

Töömahu korraldamiseks tuleb paljundusaparatuuride sissevedu kaotada, kuna see vähendaks trükikodade tööd.

Vangimaja trükikoja tegevus tuleb seisma panna.

Nõukogu koosolekul olid esindatud kõik liitu kuuluvad ühingu. Liidu esimeheks valiti A. Rebane Tallinnast ja juhatusel liikmeiks J. Kurvits, A. Offenbach, R. Kala, R. Luuk, A. Schönberg ja E. Jänes Tallinnast, O. Koplus Tartust, A. Sammul Viljandist, J. Üle Võrust ja H. Reiman Pärnust. Revisjonikomisjoni valiti G. Lind Tartust, V. Ploom Tartust ja E. Ruul Tallinnast.

Tallinna Tekstiiltöölise Kutseühingu koosolekult.

Tallinna Tekstiiltöölise Kutseühingu peakoosolekul otsustati volitada juhatusel sõlmima kollektiivlepingut riidevärvimistööstustega. Eelarve osas lubati uuel juhatusel kulutusi teha laekuvate sissetulekute piires. Otsustati ellu kutsuda Eesti Tekstiiltöölise Liit koos Narva Tekstiiltöölise Kutseühinguga ja asutada usaldusmeeste võrk.

Esimeheks valiti Oskar Ruus ja juhatusel liikmeiks J. Pärst, A. Nukk, V. Riga, V. Bratsch, N. Sarnet, K. Moor, V. Karm ja K. Kaasik. Revisjonikomisjoni valiti H. Mandre, J. Tombek, A. Otsman, A. Paju ja K. Lepik.

Juuksetöölised nõuavad kollektiivlepingut.

Tallinna juuksetöölise kutseühingu peakoosolekul selgus, et ühingu juhatusel poolt esitatakse tööandjale kollektiivlepingu nõue, milles on ette nähtud palgaalammäärade maksmapanek. Tööandjad võiksid tööle võtta ainult kutseühingu liikmeid.

Esimeheks valiti Ervin Estamm ja juhatusel liikmeiks P. Kolts, P. Kuut, pr. H. Kamar ja pr. H. Reitsak. Revisjonikomisjoni R. Reiter, prl. A. Väljaots ja prl. L. Varma.

Keskkütte-veevärgimontöörid liituvad metallistidega.

Tallinna metallitöölise kutseühingu ja keskkütte-veevärgimontööride ühingu vahel on peetud läbirääkimisi, mille tulemusena keskkütte-veevärgimontööride ühing likvideerub ja liikmeskond läheb kogu ühingu likvideerimisest ülejääva varandusega üle Tallinna metallitöölise ühingu. Sellekohased otsused on juhatuses ja üldkoosolekul vastu võetud.

Tallinna keemiatöölise koosolekult.

Tallinna keemiatöölise kutseühingu peakoosolekul märgiti tunduvat liikmete arvu kasvu pärast Eesti-N.-Liidu pakki sõlmimist. 9 kuu rahaline aruanne 1500 kr. suuruses võeti teadmiseks. Abistamisfondi otsustati senise 30% asemel määrata 15% liikmemaksumust. Keemiatöölise liitu astumine otsustati jaatavalt.

Ühingu esimeheks valiti Orest Lember ja juhatusel liikmeiks J. Laid, A. Liiva, A. Meite, Tamme, P. Haab, S. Poska ja J. Tomson, Revisjonikomisjoni valiti J. Juhtsalu, H. Gutnik, K. Viikstein, E. Põldveer ja A. Vahesaar.

Metallitöölise olukord uurimisel.

Tallinna metallitöölise kutseühingu poolt on korraldatud uurimus kõigi Tallinna ringkonnas asuvate metallitööstuslike käitiste tööliste palga- ja tööolude kohta.

Kimbergi naelavabrikus palju tööd.

Kimbergi naelavabrikus on viimasel ajal tööd niivõrd rohkesti, et töötatakse 3 vahetusega. Valmistatakse peamiselt okastrati ja hobuseraudu.

Elektrikute kollektiivlepingud üles öeldud.

Elektrikute kutseühingu peakoosolekul esitatud aruandeist selgus, et kollektiivlepingud on osaliselt üles öeldud. Tallinna elektrikute ühing koos Pärnu ja Viljandi ühingutega asutavad ülemaalse liidu. Aruanded võeti teadmiseks ja arutati ühingu sisemisse ellu puutuvaid küsimusi.

Ühingu esimeheks valiti Oskar Gerber ja juhatusel liikmeteks J. Leene, R. Nõugast, Gr. Bessonov, G. Reistak, R. Tommerman, L. Sild, F. Tiiman ja A. Humal. Revisjonikomisjoni valiti E. Lausmaa, A. Sander ja H. Poom.

Maalritöölised astuvad ehitustöölise liitu.

Tallinna maalritöölise kutseühingu peakoosolekul otsustati astuda ehitustöölise liitu ja tunnistati vajalikeks ellu kutsuda abistamisfondid. Ühingu esimeheks valiti A. Linberg ja juhatusel liikmeteks E. Reinbach, J. Reisman, J. Petrov, A. Moose, A. Vilu ja R. Holzman; revisjonikomisjoni valiti A. Virre, U. Mägi ja L. Kariste.

Autojuhid organiseeruvad.

Eesti autojuhtide ja mototehnikute Tallinna kutseühingul on praegu 1311 liiget. Uue põhikirja järgi peetud üldkoosolekul valiti ühingu esimeheks Otto Viikmäe ja juhatusel liikmeiks A. Roosbaum, G. Rauer, E. Männik, A. Luuk, K. Tinn, K. Ojavee, H. Selglaid ja R. Mitt. Revisjonikomisjoni valiti E. Kulm, G. Raid ja J. Taimre.

Koosolekul vastuvõetud resolutsioonides peeti vajalikeks tšekibensini kaotamist või, kui see ei

ole võimalik, siis normide suurendamist. Samuti nõuti veoautode saatekirjade kaotamist ja administratiivkorras karistuste määramise muutmist. Praegust põhikirja peeti vajaliseks muuta 2-aastase liikmeks oleku staaži kaotamiseks. Lõpuks otustati astuda Eesti Autojuhtide ja Mototehnikute Liitu ja asutada liidu juure matsekassa.

Töötülid

Lorupi töötülis

saavutas Töötülide Lahendamise Komisjon teiskordsel lepituskatsel 27. nov. s. a. järgneva kokkuleppe:

1) Arvates 1. dets. 1939. a. tõstetakse kõigi käitise nimekirjas seisvate alatiste ajatööliste tunnipalga norme järgmiselt :

a) töölistel, kelle palganormid on kuni 25 senti tunnis, 3 senti võrra;

b) töölistel, kelle palganormid on 26—35 senti tunnis, 2,5 senti võrra;

c) töölistel, kelle palganormid on 36 senti ja üle selle tunnis, 2 senti võrra.

2) Käesolev kokkulepe on kehtiv kuni 18. sept. 1940. a. Juhul, kui elukallidus Riigi Statistika Keskbüroo andmeil võrreldes 1939. a. septembrikuu elatusmaksumuse indeksiga tõuseb 10%, on töölistel õigus algatada töötüli varem.

3) Tükitööhinnad lihvijail ja lõiketöökodades jäävad endisiks ning nende tõstmise küsimus jääb esialgu lahtiseks kuni 1. märtsini 1940. a., missugusest ajast töölistel ses osas on õigus algatada uut töötüli, kui tükitööliste töötasud uue tükitöö-süsteemi juures ei tõuse vähemalt 10%, võrreldes keskmise teenistusega 1. jaanuarist 1939. a. kuni 31. oktoobrini 1939. a.

9 senti kuus pensioni.

Praegu Riigikogus arutusel oleva vanade töövõtjate kaitse seaduse puhul on teravalt esile kerkinud küsimus, mis saab nendest vanadest töölistest, kes juba varem on töölt vallandatud nende vanaduse või hädise tervise tõttu.

Sääraseid töövõimelisi leidub iga suurema tööstuse juures. Kujuka pildi vanade töötute olukorrast annab Hiiu-Kärdla kalevivabriku juures rvl. K. Kaupsi poolt toimepandud uurimus. Rvl. Kaupsi külastas 53 vana töölisi, kellede olukord käitiselt toetuse saamise suhtes on järgmine:

Üks inimene, 98 a. vana, vabrikus töötanud 70 aastat, saab vabrikust pensioni 9 SENTI KUUS (mida arvestatakse mingisuguse veneaegse korralduse alusel);

kaks inimest, 88 a. vanad, töötanud 68 ja 60 aastat, saavad 30 senti kuus korteriüüriks;

üks inimene, 86 a. vana, töötanud 40 aastat, saab toetust 9 senti kuus;

üks, 85 a. vana, töötanud 68 aastat, toetust ei saa;

üks, 83 a. vana, kelle mees on töötanud 60 aastat, toetust ei saa;

üks, 83 a. vana, töötanud 40 aastat, toetust ei saa;

üks, 82 a. vana, töötanud 66 aastat, sellest 17 a. ametnikuna, toetust ei saa;

kaks, 81 a. vanad, töötanud 70 ja 67 aastat (viimane oli ka poolmeister), toetust ei saa;

viis inimest, 80 a. vanad, töötanud 60, 50, 40, 34 aastat, toetust ei saa; üks 40-a. vallandati haiguse tõttu, saab toetust 9 senti kuus;

üks, 79 a. vana, töötanud 45 aastat, vallandati tervislikel põhjusil, toetust ei saa;

neli inimest, 78 a. vanad, töötanud 64, 60, 47 ja 45 aastat, toetust ei saa;

kaks inimest, 76 a. vanad, töötanud 65 ja 52 aastat, toetust ei saa;

kolm inimest, 75 a. vanad, töötanud 50, 42 ja 18 aastat, toetust ei saa;

neli inimest, 74 a. vanad, kaks neist töötanud 40 ja 30 aastat, vallandati tervislikel põhjusil ning toetust ei saa. Üks neist, töötanud 30 aastat ja ta mees 50 aastat, toetust ei saa. Üks, töötanud 16, mees 30 a., saab toetust 9 senti kuus;

kuus inimest, 73 a. vanad, on üks töötanud 60 aastat, sellest ajast 45 a. poolmeistrina ja meistri kohusetäitjana, ning on nüüd vabrikus vahimeheks; kaks on töötanud 50 aastat ning vallandati tervislikel põhjusel; üks on töötanud 47 aastat ja sai vigastada ametlikohuste täitmisel; üks on töötanud 20 aastat ning mees 41 aastat, kes suri vigastuste tõttu, mille ta sai hobuste juures kutsarina teenides; üks on töötanud 25 aastat ja vallandati nõrga nägemise tõttu; keegi neist toetust ei saa;

kaks inimest, 70 a. vanad, töötanud 51 ja 47 aastat, vallandati tervislikel põhjustel. Toetust ei saa;

üks inimene, 69 a. vana, töötanud 40 aastat, sellest ajast osa poolmeistrina ja meistrina, toetust ei saa;

kaks inimest, 68 a. vanad, neist üks on töötanud 55 aastat (12-aastaselt viidi vabrikusse, kool jäi selle tõttu pooleli), teine 18 aastat, mees 57-aastane toetust ei saa;

neljast inimesest, 66 a. vanad, üks töötas 51 aastat ning kaotas töötades sõrme, toetust ei saa; teine töötas 51 aastat ja ta käed haigestusid kütmise juures; on vabrikus vahimeheks; kolmas töötas 49 aastat ja tervislikel põhjustel arst tunnistas ta töö võimetuks ning ta vallandati; toetust ei saa; neljas kaotas töötades parema käe ning loeti 100% töövõimetuks, saab toetust Kr. 5.— kuus;

kaks inimest, 65 a. vanad, üks töötas 54 aastat ja vallandati tervislikel põhjustel, talle anti vahimehe kohi; teine töötas 33 aastat, naine 19 a., toetust ei saa;

üks inimene, 59 a. vana, mees, töötas 37 aastat ja suri, naine, kes töötas 19 aastat, toetust ei saa;

üks inimene, 57 a. vana, pidi raske jalgade haiguse tõttu jääma töölt koju, toetust ei saa.

Need faktid ei vaja kommentaare. Nende inimeste olukord on karjuvalt vilets ja nende heaks peab midagi tehtama. Kui käitis, kellele need inimesed aastakümnete vältel on oma tööjõu ohverdanud, nende heaks sõrmegi ei liiguta, tuleks riigivõimul siin paratamatult tarvitada oma korraldavat kätt.

TARBEKAUPADE KASUTAMISEST.

Tööliskonna põlevaimaks päevaküsimuseks on praegu kahtlemata tööolu ja elatustaseme säilitamise küsimused. Elatustasemele ei jäta mõju avaldamata elukalliduse tõus, mis on tingitud praegustest erakordsetest oludest, eriti raskusist väliskaubanduse impordi osas, kuna mõningaid kaupu ei ole võimalik sisse vedada ning teiste hind kerkib koos transpordiriisiko ja üldiste hindade tõusuga.

Sellest nähtub, et praegustes oludes säilitada elatustaset pole kaugeltki kerge ülesanne. Seda rohkem peame püüdma näha kõiki võimalusi, mis võiksid tuua parandusi antud olukorras.

Enamik tööliskonda ja tööliskonna perenaisi teab, kuidas kasutada õigesti oma sissetulekuid ja korraldada oma majapidamist väikseimate kuludega, kuid siingi leidub kindlasti võimalusi kas või väikesteks parandusteks. Ja kuna kodumajapidamise töö korraldub päevast-päeva, siis uute võtete kasutamine annab aasta lõpuks märgatava tulemuse. Rahvamajanduse seisukohalt üksik perekondade saavutused omavad juba suureulatusliku tähtsuse, võimaldades mitmete miljonite kroonide otstarbekamat kasutamist.

Omame mõningate tähtsaimate tarbekaupade alal tugevaid kodumaisi ressursse, millede kasutamisele tuleks pöörda senisest rohkem tähelepanu. Need väärtuslikud kaubad suudavad täiel määral asendada kalleid importkaupu. Samaaegselt oleks võimalik paljusid tarbekaupu kodumajapidamises kasutada otstarbekamalt, valides nt. toiduaineid säästavaid valmistusviise, kasutades riiete korrashoiu õigeid võtteid, küttes tuba proovitud parimate meetodite järgi ja leides väärtusliku kasutamise võimaluse kodumajapidamises tekkivaile jääkidele.

Kodumajanduskojal on kavatsusel korraldada laiemaulatuslikku selgitustööd mainitud küsimusis, milles võib-olla nii mõnigi tarbija ja perenaine leiaks endale kasulikke näpunäiteid. Samal ajal tarbijal oleks võimalus aidata rahvamajandus üle praegusest raskest seisukorrast, tarvitades kaupu, mida saab toota küllaldaselt.

Meie rannaveed on rikkad kaladest, mida oleks võimalik saada kaugelt rohkemal mää-

ral turule, kui leiduks nende järele nõudmist. Piimatoodete, kohupiima, juustu ja võipiima toodangut oleks võimalik tõsta, kui tarbija seda sooviks. Kaerahelbeid ja odratangu leidub rohkem kui neid tarvitatakse. Kõik mainitud ained on väärtuslikud toiduained. Kahjuks, need pole aga leidnud külladast tarvitamist.

Riiete pesemisel tuleb teada, kui palju ja kuidas tuleks kasutada veepehmemidamisaineid ja seepi, et mainitud aineid ei kulutataks liig palju ja et ometi saadaks puhas pesu. Ei ole halb, kui osatakse teha vanas kleidist nägus uus kleit odavate lisanditega või edukalt värskendada ja parandada kantud ülikond. Samuti võiks kasutada kõik riiete jäägid, eriti villase jääkidest on võimalik saada korraldada lõnga, millest saab valmistada uusi esemeid. See on eriti oluline praeguses olukorras, mil välismaise villa saamine on kahtlane. Seepärast tuleks ka pöörda enam tähelepanu kodumaise villa tarvitamisele.

Need ja paljud muud samasisulised küsimused leiaksid käsitlemist loenguil ja demonstratsioonidel, mida loodetakse korraldada juba enne jõulu detsembrikuus. Ühtlasi avaldatakse kirjutusi ajalehtedes ja ajakirjades, korraldatakse ettekandeid ringhäälingus ja levitatakse vastavasisulisi brošüüre. Jaanuaris kavatakse korraldada põhjalikum näitus mainitud küsimuste käsitlemiseks ühes paljude praktiliste näidetega.

L. U.

Käesoleva numbriga lõpeb meie ajakirja 3. aastakäik. Palume lahkesti tellimised uuendada ja aegsasti mõelda ka kollektiivtellimiste uuendamisele. Ajakirja tellimishind on endine: Kr. 1.50 aastas, kollektiivselt — vähimalt 50 eks. tellimisel — Kr. 1.— aastas.

TOIMETUS.

Häid jõulupühi
ja
edurikast uut aastat

Tööliskoda

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.
Ilmunud 22. detsembril 1939. a.

A/S „Volta tehased“

Tallinn,
Soo t. 27

Kodukeskjaam
Tel. 477-66

*Igapäevase töö juures
ja igal pidulikul juhul
kandke parima kuulsusega
jalanõusid*

UNION

EESTI ÕLIKONSORTSIUM

TALLINN, V.-KARJA 1

TELEF. 465-07

VÄÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS

PÄRNU 20 TELE-45279
MAANTEE FON 45279

TALLINN

*Rohkem eeldusi püsima jäämiseks õõtsuvas
tormis on sellel laeval, mil on tugevam ankur*

*Seesuguseks tugevaks ankruks elutormides
on igale inimesele elukindlustus*

Ühistegeelikus Kindlustusseltsis

„E E S T I“

Petrooleumi puudumisel aitab meid kõiki

turbapriimus

See on odav ja imeliselt ökonoomne keeduriist, maksab kõigest Kr. 6.50 ja
tarvitab kütteks väikesetükilist turvast, mida võib saada kõigist meie turba-
ladudest

Telef.: 430-32
521-93
421-79

A/S „Eesti Turbatööstused“

Juhatus Tallinnas, Tatari nr. 1

Eesti Metsa ja Tselluloosi o/ü.

ostab
sulfaatpuid

Tallinn, Pärnu mnt. 10

Telef. 474-50

JOH. LORUPI KLAASIVABRIK

Valmistab: LAUAKRISTALLI, kristallesemeid ja kristallserviise
MAJAPIDAMISTARBEID poolkristall- ja lihtklaasist
PUDELEID igasuguseks otstarbeks
TEHNIKA- ja mitmesuguseid tarbeid

Kontor: Tallinn, Viru 1—3

Kõnetraat 447-01 ja 459-04

V^d Laks

Vorstivabrik Tartu mnt. 65, tel. 317-26

Lihaärid Turuhoones nr. 7, 17, 18, tel. 455-82

Vorstikauplus Turuhoones nr. 30, tel. 461-31

Naelavabrik

A/s V^d Kimberg

Tallinn, Katusepapi 35

Telef. 304-34

Puhkpillid, klaverid, harmooniumid, akordeonid, lõõtsad, keelpillid, suupillid, pillide keeled jne.

Ainuesindused Eestis:

Puhkpillid:

Wincent Bach Corporation, New-York Klaverid: August Forster

„AKORD“ ANT & POHLA Tallinn, V. Posti 3
Telefon 484-90

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“

**Raamatute, kirjutusmaterjali ja paberikaupade suurladu
Tallinnas**

Harju tän. 48, omas majas, telefon 444-39, 444-37, 442-14,
Pärnu mnt. 10, telefon 446-67, 446-66, 451-15

Makaronitehas

„Minerva“

Restoraan

„Pelgulinn“

Vorstivabrik

O. Lemm

Tatari 33 Tel. 458-57

Kauplus Turukaubamaja nr. 8
Tel. 459-77

Leivatööstus

J. Grünberg

Tallinn, Jakobi 17 Tel. 459-01

Riidevärvimise tööstus

»U N I O N«

M. Goldmann & Ko

Tallinn, Telliskivi 51 Tel. 440-42

Metallitööstus

O. Saar

Tallinn, Kopli 11 Tel. 439-61

Plekisepatöökoda

Aug. Amann

Tallinn, Rüütli t. 4 Tel. 430-19

Leivatööstus

Juhan Perten

Asut. 1907. a.

Liivalaia 3—1 Tel. 455-65